

Finansuojama
Europos Sąjungos

PILIEČIŲ DALYVAVIMO RENGIANČIŲ IR PRIIMANT SPRENDIMUS VIETOS SAVIVALDOS LYGMENIU KONCEPCIJOS PARENGIMO, PRITAIKANT SAVIVALDOS TARYBOMS IR VIEŠINIMUI INTERNETE, KONSULTAVIMO PASLAUGŲ ATASKAITA

Konsultavimo paslaugos suteiktos ir ataskaita parengta įgyvendinant iš dalies finansuojamą Europos sąjungos lėšomis (Lietuva-Rusija bendradarbiavimo per sieną programos) projektą Nr. LT-RU-2-058 „Elektroninė demokratija – sąlyga efektyviam Pagėgių ir Sovetsko vietos valdžios institucijų ir piliečių dialogui“, pagal 2020 m. lapkričio 18 d. pasirašytą paslaugų teikimo sutartį Nr. A3-476. Šis projektas finansuojamas Europos Sąjungos ir Pagėgių savivaldybės biudžeto lėšomis.

Europos Sąjungą sudaro 27 valstybės narės, kurios nusprendė palaipsniui susieti savo žinias, išteklius ir likimus. Kartu per daugiau nei 50 metų plėtros laikotarpį jos sukūrė stabilumo, demokratijos ir tvaraus vystymosi teritoriją, išlaikydamos kultūrinę įvairovę, toleranciją ir individualias laisves. Europos Sąjunga yra įsipareigojusi dalytis savo laimėjimais ir vertybėmis su šalimis ir tautomis už jos ribų.

Projekto tikslas – prisidėti prie viešojo valdymo kokybės ir veiksmingumo gerinimo bei elektroninės demokratijos priemonių skatinimo Pagėgių ir Sovetsko savivaldybėse, kadangi tai yra būtina sąlyga geresniam vietos valdžios institucijų ir piliečių dialogui.

Bendra projekto vertė – 503 283.34 Eur. Projektas finansuojamas Europos Sąjungos (pagal Europos kaimynystės priemonę) ir Pagėgių savivaldybės biudžeto lėšomis. Pagėgių savivaldybės administracijai tenkanti projekto lėšų dalis – 308 426.20 Eur. Pagėgių savivaldybės administracijos indėlis (10 %) – 29371.16 Eur. Projekto trukmė – 24 mėn.

Poreikio ir galimybių mokslinį tyrimą atliko bei rekomendacijas koncepcijai parengė Vytauto Didžiojo Universiteto Prof. Dr. Rimantas Dapkus

Ši publikacija buvo parengta padedant Europos Sąjungai. Už publikacijos turinį atsako tik Pagėgių savivaldybės administracija ir jis negali būti laikomas atspindinčiu Europos Sąjungos požiūrį.

Finansuojama
Europos Sąjungos

Bendrasis piliečių dalyvavimo rengiant ir priimant sprendimus vietos savivaldos lygmeniu koncepcijos parengimo, pritaikant savivaldos taryboms ir viešinimui internete, konsultavimo paslaugų tikslas – padėti Pagėgių savivaldybės administracijai pasirengti Piliečių dalyvavimo rengiant ir priimant sprendimus vietos savivaldos lygmeniu koncepciją, pritaikant savivaldos taryboms ir viešinimui internete.

Konsultavimo metu buvo sprendžiami šie uždaviniai:

1. Išanalizuoti dabartinę Pagėgių savivaldybės piliečių įtraukimo/įsitraukimo į viešąjį valdymą ir savivaldą situaciją, aprašyti kaip piliečiai įtraukiami į sprendimų priėmimo procesą ir pateikti koncepcijos gaires, kaip ir kuriomis kryptimis turėtų būti plėtojamas dialogas su Pagėgių savivaldybės bendruomenėmis ir kitomis suinteresuotosiomis šalimis. Išsiaiškinti galimybes, kurios padėtų piliečiams aktyviau domėtis, stebėti ir dalyvauti Pagėgių savivaldybės Tarybos sprendimų priėmimo procese ir įgyvendinimo kontrolėje. Parengti gaires piliečių atstovams dalyvauti Pagėgių savivaldybės Tarybos veiklos stebėsenoje.
2. Supažindinti Pagėgių savivaldybės Tarybos narius su piliečių aktyvesnio įsitraukimo į viešąjį valdymą/savivaldą galimybėmis ir poreikiais bei formuoti vertybines nuostatas dėl priimamų sprendimų viešumo, skaidrumo ir geresnio piliečių nuomonės įsiklausymo.
3. Parengti rekomendacijas Pagėgių savivaldybės Tarybos darbo gerinimui, siekiant platesnio piliečių įsitraukimo (tame tarpe taikant ir modernias e-demokratijos Internetinės prieigos priemones).

Konsultavimo paslaugų teikimo Sutartį vykdė Vytauto Didžiojo Universiteto Prof. Dr. Rimantas Dapkus, dirbdamas pagal individualios veiklos pažymėjimą.

Sutarties vykdytojas dėkoja Pagėgių savivaldybės Merui ir Tarybos nariams, Administracijos Direktoriui, seniūnijų ir atskirų padalinių vadovams bei specialistams, o taip pat piliečius vienijančių organizacijų vadovams ir patiems Pagėgių krašto piliečiams už aktyvų dalyvavimą atliekant tyrimą ir rengiant pasiūlymus. Išskirtinai dėkoju Strateginio planavimo ir investicijų skyriaus vyriausiajai specialistei Ilonai Drukteinienienei už puikų visos šios sutarties įgyvendinimo proceso koordinavimą iš užsakovo pusės, bei Informacinių sistemų vyresniajam specialistui Giedriui Bartkevičiui už pagalbą aprūpinant IT ištekliais vykdant susitikimus ir tyrimus.

Prof. Dr. Rimantas Dapkus,

Paslaugų teikimo sutarties vykdytojas

Prof. Dr. Rimantas Dapkus

Finansuojama
Europos Sąjungos

TURINYS

ĮŽANGA

KONCEPCIJOS PAGRINDINIAI PRINCIPAI IR ELEMENTAI

VIEŠOSIOS PASLAUGOS IR PILIEČIŲ ĮSITRAUKIMO GALIMYBĖS

DALYVIAI

PRINCIPAI IR VERTYBĖS, KURIAIS BUS VADOVAUJAMASI BENDROJE VEIKLOJE

ĮSIPAREIGOJIMAI

PRIEDAI

Tyrimų rezultatų ir rekomendacijų koncepcijai viešo aptarimo skaidrių medžiaga

Anketinio tyrimo klausimynas

Fokus grupės tyrimo klausimai

Finansuojama
Europos Sąjungos

ĮŽANGA

Kiekvienoje demokratinėje šalyje skatinamas visuomenės narių tiesioginis į(si)traukimas į sprendimų priėmimo procesus, nes valdžios institucijų ir piliečių dialogas bei partnerystė rengiant ir įgyvendinant sprendimus yra pilietinės ir demokratinės visuomenės plėtros pagrindas.

Gyventojų referendumai, konsultacijos, apklausos, piliečių komitetai, asamblėjos, peticijos – tai vis didėjanti „dalyvavimo“ terminų ir būdų įvairovė visose Europos šalyse, kaip ir klausimų, dėl kurių konsultuojamasi su visuomene, ratas.

Piliečių dalyvavimas galėtų būti vertinamas ir kaip sudėtinė teisės dalyvauti valdant savo šalį – principo, apibūdinančio demokratinės valstybės santykius su piliečiais – dalis.

Visuomenės dalyvavimas demokratijos principų įgyvendinime įtraukia gyventojus į socialinius ir ekonominius sprendimus. Kitaip sakant, dalyvavimas suteikia galimybę daryti įtaką sprendimams bei sudaro sąlygas platesniu mastu dalyvauti ir konfliktams bendruomenėse mažėti.

Nagrinėjant piliečių dalyvavimo sprendimų priėmimo procese aspektą, sąvoka „pilietis“ apima ir tuos asmenis, kurie neturi Lietuvos Respublikos pilietybės, tačiau teisės aktai suteikia jiems kai kurias galimybes dalyvauti sprendimų priėmimo procese. Politinių teisių įgyvendinimas dažniausiai siejamas su pilietybe, tačiau pilietybės turėjimas nėra būtina sąlyga visoms politinėms teisėms įgyvendinti. Asmenys, neturintys Lietuvos Respublikos pilietybės, taip pat naudojami kai kuriais politinių teisių įgyvendinimo būdais – jie turi teisę pateikti peticijas, skundus, prašymus, dalyvauti asociacijų veikloje. Savivaldybėse tai itin aktualu, nes nuolatiniai savivaldybės gyventojai, turintys leidimą gyventi mūsų šalyje, naudojami tiek aktyviajais, tiek ir pasyviajais rinkimų teise, t.y. turi teisę rinkti savivaldybės tarybą ar būti į ją išrinkti bei išreikšti savo pageidavimus bei nuomonę dėl jiems aktualių klausimų nagrinėjimo ir įtraukimo į sprendimų priėmimo procesą bei įgyvendinimą, kartu su viešųjų paslaugų teikimo piliečiams proceso nuolatinio tobulinimo.

Konkrečią piliečių dalyvavimo sprendimų priėmimo procese sąvoką apibrėžti galima įvairiai. Tai gali būti suprantama kaip valdžios institucijos sprendimų priėmimo metodas, pagrįstas atskirų piliečių, suinteresuotų piliečių grupių (interesų grupių) įtraukimu į sprendimų rengimo, svarstymo, derinimo, priėmimo procedūrą teisės aktų nustatytais būdais, siekiant, kad jų bendri lūkesčiai, patirtis, norai bei interesai būtų visapusiškai išnagrinėti ir įvertinti prieš priimant sprendimus. Trumpai apibrėžiant, tai tiesioginis piliečių ar interesų grupių dalyvavimas politikos procese.

Finansuojama
Europos Sąjungos

Akivaizdu, kad piliečių dalyvavimo sprendimų priėmimo procese šalys yra kelios - tai kompetentinga nacionalinės valdžios ir/ar vietos savivaldos institucija, kurios kompetencijai priskirta priimti bei įgyvendinti sprendimą, ir piliečiai bei jų interesų grupės. Tai – sprendimą priimančioji šalis ir sprendimo priėmimo procese dalyvaujanti šalis. Nors abiejų šalių siekiama nauda yra panaši – dalyvauti valdant savo šalį, tačiau dalyvaudamos sprendimų priėmimo procese šalys siekia skirtingų tikslų. Sprendimą priimančioji šalis siekia teisės aktų nustatyta tvarka užtikrinti skaidrų ir demokratišką sprendimų priėmimo būdą; priimti efektyvius sprendimus, kurie atspindėdami visų subjektų, kuriems daro įtaką, lūkesčius, nustatydami prioritetus, teiktų ilgalaikę naudą visai bendruomenei; priimant sprendimus įvertinti kuo daugiau požiūrių ir pasinaudoti įvairių suinteresuotų subjektų patirtimi ir žiniomis; galimybė geriau pažinti savo bendruomenės narius, jų požiūrių įvairovę, lūkesčius, požiūrį į valdžios institucijas bei galimybė efektyviau įgyvendinti priimtus sprendimus ir teikti viešąsias paslaugas. Kita sprendimo priėmimo dalyvaujanti šalis – piliečiai - siekia realizuoti konstitucinę teisę dalyvauti tiesiogiai valstybės valdyje; tiesiogiai išsakyti savo nuomonę sprendimą priimančiai pusei, aptarti problemas, realizuoti savo lūkesčius priimant sprendimą; siekti, kad priimtas sprendimas, darantis įtaką suinteresuotiems subjektams, būtų kokybiškas, aiškus, suprantamas ir teisingas; siekti, kad piliečio rinkti valdžios atstovai (ypač savivaldybių tarybų nariai) įgyvendintų savo rinkimines programas, tam tikra prasme kontroliuoti valdžios institucijų veiklą bei išsiaiškinti kitų bendruomenės narių požiūrį į bendruomenei svarbias problemas.

Tam, kad piliečių dalyvavimo sprendimų priėmimo procesas būtų efektyvus ir kokybiškas, visų pirma turi būti užtikrintos teisinės galimybės, t.y. piliečių dalyvavimo sprendimų priėmimo procesas turi būti teisiškai reglamentuotas. Šį procesą reglamentuojančius teisės aktus galime suskirstyti į kelis lygius. Tai Lietuvos Respublikos Konstitucija, tarptautiniai teisės aktai, įstatymai, poįstatyminiai teisės aktai ir savivaldybių administravimo subjektų priimami teisės aktai. Pagrindinės dalyvavimo sprendimų priėmimo procese nuostatos reglamentuojamos Lietuvos Respublikos Konstitucijoje. Joje nustatyti pagrindiniai principai, kurie detalizuojami įstatymuose ir poįstatyminiuose teisės aktuose.

Pagal Lietuvos Respublikos Konstitucijos 138 straipsnio nuostatą tarptautinės sutartys, kurias ratifikavo Seimas, yra sudedamoji Lietuvos Respublikos teisinės sistemos dalis, tai reiškia, kad šie tarptautiniai teisės aktai yra tiesioginio taikymo, šių tarptautinių teisės aktų galia prilygsta įstatymų galiai. Piliečių galimybės dalyvauti sprendimų priėmimo, viešųjų reikalų tvarkymo procesuose aspektu svarbūs tarptautiniai teisės aktai yra Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių konvencija, JTO Visuotinė žmogaus teisių deklaracija, Europos socialinė chartija (pataisyta),

Finansuojama
Europos Sąjungos

Tautinių mažumų apsaugos pagrindų konvencija, taip pat Europos Tarybos priimti teisės aktai – Europos vietos savivaldos chartija, Europos Tarybos Ministrų rekomendacijos.

Konstitucijoje įtvirtintus principus, susijusius su piliečių dalyvavimu sprendimų priėmimo procese, detalizuoja Lietuvos Respublikos įstatymai, nustatantys būdus ir priemones, o dalyvavimo procedūras – jų pagrindu priimti poįstatyminiai teisės aktai – Vyriausybės nutarimai, ministrų įsakymai, savivaldybių tarybų sprendimai, kiti teisės aktai.

Nuolat tobulinamas piliečių dalyvavimo sprendimų priėmimo procesas lemia dalyvavimo būdų ir galimybių įvairovę. Apžvelgus galimybių įvairovę Europos Sąjungos šalyse, matyti, kad dominuojantys būdai piliečiams dalyvauti sprendimų priėmimo procesuose dažniausiai yra vietiniai referendumai (apklausos), kurių metu tariamasi įvairiais vietos bendruomenei svarbiais klausimais, ypač jei jie susiję su savivaldybių ribų keitimu, bet išskyrus susijusius su finansais, biudžetu, vietiniais mokesčiais bei jų dydžiu. Tačiau reikia pažymėti, kad vietinių referendumų rezultatai paprastai yra patarimojo pobūdžio, t.y. savivaldybių tarybos, priimančios sprendimus į juos gali atsižvelgti pagal poreikį. Taip pat daugelyje šalių egzistuoja galimybė pateikti peticijas, siūlymus savivaldybėms.

Lietuvoje gyventojų dalyvavimo sprendimų priėmimo formų egzistuoja taip pat nemažai ir įvairių – rinkimai, teisė dalyvauti įstatymų leidyboje, peticijos teisė, teisė vienytis į asociacijas, dalyvauti susirinkimuose, mitinguose, demonstracijose, visuomeniniuose svarstymuose, judėjimuose. Savivaldybių gyventojams, be paminėtųjų, labai svarbios yra vietos gyventojų apklausos, seniūnaičių rinkimai ir kt. Sąlyginai piliečių dalyvavimo formas galime suskirstyti į organizacines (piliečių grupės, specifinės interesų grupės, piliečių komitetai), individualias (balsavimas, dalyvavimas programose ir projektuose), informacijos sklaidos (dalyvavimas mitinguose, konferencijose, spaudoje, rengiant publikacijas), informacijos paieškos (darbas su dokumentais, situacijų analizė, apžvalgos ir kt.).

Tačiau reikia pažymėti, kad dar ne visomis galimybėmis gyventojams dalyvauti sprendimų priėmimo savivaldybėse aktyviai ir sėkmingai naudojamosi. Galima pastebėti, kad nors dalyvavimas kaip pageidautina veikla įtraukiamas į daugelio šalių (tame tarpe ir Lietuvos) dokumentus ir teisės aktus, tačiau dažnai lieka formali, o ne reali veikla. Ši veikla dažnai paremta skirtingu dalyvavimo suvokimu, o didesnio dalyvavimo lygio ar kokybės reikalaujama iš dalies dėl to, kad trūksta efektyvios ir realios dalyvavimo praktikos.

Kaip galima pastebėti, kad viena pagrindinių (įtvirtintų Lietuvos Respublikos Konstitucijoje) gyventojų dalyvavimo galimybių yra rinkimų teisė – t.y. teisė rinkti atstovus į

**Finansuojama
Europos Sąjungos**

savivaldybių tarybas, tačiau iš statistinių rinkimų rezultatų matyti, kad rinkėjų aktyvumas nėra

Finansuojama
Europos Sąjungos

didelis. Nedidelis gyventojų aktyvumas naudojantis savo įstatymų numatytomis galimybėmis dalyvauti ir sprendimų priėmimo procesuose didele dalimi gali būti susijęs su informuotumu apie savivaldybės Tarybos veiklą trūkumu, bei pačių piliečių abejingumu ir neaktyvumu. Atlikti Pagėgių savivaldybės gyventojų nuomonės anketinis ir piliečius atstovaujančių bendruomeninių organizacijų vadovų fokus grupės (2021-12-15) tyrimai leido išgryninti platų spektrą probleminių klausimų, dėl kurių yra vis dar vangus piliečių įsitraukimas į Pagėgių savivaldybėje vykdomą sprendimų rengimo ir priėmimo procesą bei viešųjų paslaugų teikimo tobulinimą. Remiantis šių tyrimų rezultatais bei esamos situacijos ir Tarybos veiklos stebėjimu, buvo išanalizuota dabartinė Pagėgių savivaldybės piliečių įtraukimo/įsitraukimo į viešąjį valdymą ir savivaldą situacija. Tyrimo kaip piliečiai įtraukiami į sprendimų priėmimo procesą rezultatai atspindėti pranešime bei skaidrių pateiktyse visuomenei ir Pagėgių savivaldybės administracijai ir Tarybos nariams. Remiantis tyrimu buvo parengtos ir pateiktos koncepcijos gairės, kaip ir kuriomis kryptimis turėtų būti plėtojamas dialogas su Pagėgių savivaldybės bendruomenėmis ir kitomis suinteresuotosiomis šalimis. Nustatytos ir aptartos galimybės, kurios padėtų piliečiams aktyviau domėtis, stebėti ir dalyvauti Pagėgių savivaldybės Tarybos sprendimų priėmimo procese ir įgyvendinimo kontrolėje, parengtos konkrečios gairės piliečių atstovams dalyvauti Pagėgių savivaldybės Tarybos veiklos stebėsenoje.

2021 m. gruodžio mėn. 28 d. Pagėgių Savivaldybės Tarybos salėje vykusiame tyrimo rezultatų pristatyme ir pasiūlytos koncepcijos viešame aptarime su piliečių atstovais ir Pagėgių savivaldybės administracijos ir Tarybos narių atstovais (bei nuotoliniu būdu projekto partnerių Sovetsko savivaldybėje atstovais), dalyviai buvo supažindinti su piliečių aktyvesnio įsitraukimo į viešąjį valdymą/savivaldą galimybėmis ir poreikiais bei pasiūlyta, kaip formuoti vertybines nuostatas dėl priimamų sprendimų viešumo, skaidrumo ir geresnio piliečių nuomonės įsiklausymo.

Toliau pateikiamos rekomendacijos Pagėgių savivaldybės Tarybos darbo gerinimui, siekiant platesnio piliečių įsitraukimo (tame tarpe taikant ir modernias e-demokratijos Internetinės prieigos priemones).

Finansuojama
Europos Sąjungos

KONCEPCIJOS PAGRINDINIAI PRINCIPAI IR ELEMENTAI

Piliečių dalyvavimo rengiant ir priimant sprendimus vietos savivaldos lygmeniu koncepcija – tai dokumentas, kuriame yra įtvirtinti principai, vertybės, įsipareigojimai bei bendravimo ir bendradarbiavimo būdai, susiję su Pagėgių savivaldybės gyventojų gerovės kūrimu piliečiams aktyviai dalyvaujant sprendimų priėmimo procese bei savivaldybės administracijai ir pavaldžioms įstaigoms teikiant kokybiškas administracines bei viešąsias paslaugas.

Abipusis sutarimas dėl piliečių į(si)traukimo ir paslaugų jiems teikimo 9 principų:

1. Laikytis nustatytų paslaugų teikimo standartų.
2. Būti atviriems ir teikti kuo išsamesnę informaciją.
3. Konsultuoti ir kuo plačiau įtraukti piliečius į sprendimų rengimą ir jų priėmimą.
4. Skatinti prieinamumą ir pasirinkimo galimybę bei ugdyti gebėjimus pasinaudoti sudaromomis naujomis aktyvaus dalyvavimo galimybėmis.
5. Su visais elgtis teisingai ir nediskriminuojančiai.
6. Koreguoti reikalus, kuomet kas nors vyksta ne taip, kaip turėtų.
7. Efektyviai naudoti turimus išteklius ir nuolat juos gausinti bei tobulinti.
8. Skatinti inovacijas ir tobulinti procesus.
9. Veikti išvien su kitais paslaugų teikėjais ir pačiais paslaugų gavėjais.

Pagrindiniai elementai:

1. **Standartai** – kokios kokybės ir paslaugų lygmens gali tikėtis vartotojas.
2. **Informacija** – labai aiški informacija apie tai, kokie yra atsakingi pareigūnai, kur ir kada galima gauti atitinkamas paslaugas, kokios yra tam tikrų procedūrų ir dalyvavimo taisyklės.
3. **Kompensacijos** – kaip pateikti skundą-pageidavimą-pasiūlymą ir kokios kompensacijos galima tikėtis tuo atveju, kai paslaugos teikėjas ir/ar sprendimų priėmėjas neužtikrina tų standartų bei kokybės ir įsitraukimo galimybių, kurią jis deklaravo, ar neištesėjo piliečiams duotų pažadų.

Finansuojama
Europos Sąjungos

VIEŠOSIOS PASLAUGOS IR PILIEČIŲ ĮSITRAUKIMO GALIMYBĖS

Viešosios paslaugos ir į(si)traukimo galimybės turi būti:

- **Viešinamos.** Informacija apie paslaugas ir į(si)traukimo į sprendimų priėmimą galimybes turi būti nauja ir aktuali, naudinga ir aiškiai suprantama. Piliečių poreikiams atspindėti gali būti naudojama daugybė komunikacijos būdų.
- **Teikiamos kompetentingai.** Paslaugos turi būti planuojamos ir pateikiamos taip, kaip versle, kas įgalins piliečius priimti sprendimus vadovaujantis žinojimu bei pasirinkimo laisve.
- **Prieinamos.** Įsitraukimas į sprendimų priėmimą ir teikiamos paslaugos turi būti su minimaliu barjerų skaičiumi tarp paslaugos poreikio ir pateikimo, o esant reikalui su pasiryžimu įveikti visas kliūtis.
- **Patikimos.** Įsitraukimo galimybės ir teikiamos paslaugos turi būti pastovios, nuspėjamos ir vertos pasitikėjimo.
- **Suprantamos.** Įsitraukimo galimybės ir teikiamos paslaugos turi būti tokios, kad būtų užtikrinta pagarba piliečiams ir nešališkos.
- **Paprastos ir lanksčios.** Teikiamos paslaugos turi būti kiek galima personalizuotos ir atitinkančios asmeninius vartotojo poreikius bei norus, o įsitraukimo galimybės – suprantamos ir patrauklios kuo platesniam piliečių ratui.

DALYVIAI

- Pagėgių savivaldybės taryba,
- Savivaldybės administracija ir pavaldžios įstaigos, bei
- Pagėgių savivaldybės bendruomenės, verslininkai, ūkininkai ir kiti aktyvūs, pilietiškai ir šiame krašte gyvenantys bei interesų turintys asmenys, siekiantys geresnės gyvenimo kokybės ir perspektyvos ateities kartoms.

Finansuojama
Europos Sąjungos

PRINCIPAI IR VERTYBĖS, KURIAIS BUS VADOVAUJAMASI BENDROJE VEIKLOJE

Principai ir vertybės, kuriais bus vadovaujama bendroje veikloje:

- **Pilietiškumas** – prisiimame teises ir pareigas rūpintis Pagėgių krašto ateitimi ir visuomenės gerove, racionaliai naudotis Lietuvos ištekliais ir bendros veiklos bendruomenėje ir/ar organizacijoje teikiamomis galimybėmis, būti patriotiškais ir atsakingais, iniciatyviais ir aktyviais, humaniškais ir etiškais.
- **Bendra-kūra** – siekiame, kad individuali ir bendra veikla būtų skaidri, išmintinga ir inovatyvi gerinant kiekvieno Pagėgių krašto gyventojų gyvenimo kokybę, racionaliai panaudojant išteklius ir užtikrinant darnų vystymąsi.
- **Lyderystė** – įtraukiame skirtingų interesų Pagėgių savivaldybės gyventojus, bendruomenes, verslo, nevyriausybinės ir kitas organizacijas, priimdami ir įgyvendindami sprendimus, kurdami produktus ir teikdami paslaugas.

ĮSIPAREIGOJIMAI

Bendrieji įsipareigojimai:

- VEIKDAMI KARTU puoselėjame bendruomenės ir asmens gerovę, užtikriname pagarbą žmogui.
- Gerbiame asmens privatumą ir užtikriname asmens duomenų apsaugą.
- Atsakingai sprendžiame socialines, ekonomines, dvasines ir kitas problemas Pagėgių savivaldybės teritorijoje.
- Puoselėjame visų asmenų lygias galimybes ir nediskriminuojame jų dėl rasės, tautybės, religijos, socialinės padėties, amžiaus, lyties, išsilavinimo, išvaizdos ar kt.
- Saugome bendrą Lietuvos ir Pagėgių krašto turtą, gerbiame ir prižiūrime materialųjį ir nematerialųjį istorijos ir kultūros paveldą bei žmonių papročius ir tradicijas, tikėjimą ir šeimos vertybes, puoselėjame tvarkingą aplinką ir gamtą.
- Aktyviai siekiame glaudžiau bendradarbiauti su skirtingų interesų gyventojais, bendruomenėmis ir organizacijomis.

Finansuojama
Europos Sąjungos

- Užtikriname, kad informacija apie Pagėgių savivaldybėje nagrinėjamus klausimus ir rengiamus sprendimus bei teikiamas paslaugas, svarbias veiklas ir iniciatyvas pasiektų visus gyventojus ir svečius.
- Esame nepakantūs bet kokioms korupcijos ir perteklinėms biurokratijos apraiškoms bei remiame jų prevenciją ir skaidrų bei pagarbų bendradarbiavimą.
- Aktyviai dalyvaujame edukaciniuose, kultūros, sporto, sveikatingumo ir kituose renginiuose, padedame juos organizuoti bei skatiname visuomeninių organizacijų veiklą ir bendradarbiavimą.
- Daug dėmesio ir laiko skiriame šeimai, tinkamam vaikų ugdymui, savivaldybės švietimo sistemos tobulinimui, mokymosi visą gyvenimą skatinimui ir piliečių įsitraukimo į savivaldybės administracijos siūlomas iniciatyvas bei tarybos rengiamų dokumentų rengimą ir svarstymą sąlygų nuolatiniam tobulinimui.
- Prisidedame prie verslo aplinkos gerinimo, žmonių kūrybingumo ir inovatyvumo, iniciatyvumo ir verslumo skatinimo, o taip pat prie politinio raštingumo didinimo ir pilietinio įsitraukimo skatinimo.

Kviečiame visus Pagėgių savivaldybės gyventojus, verslo, bendruomenių, nevyriausybinių ir kitų organizacijų, savivaldybės administracijos atstovus vadovautis koncepcijoje aptartais veikimo principais ir aktyviai dalyvauti rengiant ir priimant sprendimus vietos savivaldos lygmeniu, sutariant dėl abipusio bendradarbiavimo ir elgesio principų, bendrų iniciatyvų ir veikimo galimybių, veiklos tobulinimo, aktualių klausimų ir problemų sprendimo.

Finansuojama
Europos Sąjungos

PRIEDAI

Finansuojama
Europos Sąjungos

Funded by
the European Union

LITHUANIA - RUSSIA
CBC 2014-2020

PILIEČIŲ DALYVAVIMO RENGIANŲ IR PRIIMTŲ SPRENDIMŲ VIETOS SAVIVALDOS LYGMENIU KONCEPCIJA

The Cross-Border Cooperation Programme Lithuania-Russia 2014-2020

Project No: LT-RU-2-058 under the name:

"Electronic democracy – prerequisite for effective dialogue between local authorities and citizens of Pagegiai and Sovetsk"

„Elektroninė demokratija – sąlyga efektyviam Pagėgių ir Sovetsko vietos valdžios institucijų ir piliečių dialogui“

Prof. Dr. Rimantas Dapkus

Rimantas.Dapkus@gmail.com

Prof. Dr. Rimantas Dapkus

1

Projekto tikslas-

prisidėti prie viešojo valdymo kokybės ir veiksmingumo gerinimo bei elektroninės demokratijos priemonių skatinimo Pagėgių ir Sovetsko savivaldybėse.

Tai pagerins sąlygas gyventojams aktyviau dalyvauti sprendžiant viešuosius savivaldybės reikalus, stiprinti vietos demokratiją ir pilietinę visuomenę.

Prof. Dr. Rimantas Dapkus

2

Finansuojama
Europos Sąjungos

Цель проекта – способствовать повышению качества и эффективности государственного управления и продвижению мер электронной демократии в Пагегском и Советском самоуправлениях. Это улучшит условия для более активного участия населения в общественных делах муниципалитета, укрепит местную демократию и гражданское общество.

Prof. Dr. Rimantas Dapkus

3

Piliečių dalyvavimo rengiant ir priimant sprendimus vietos savivaldos lygmeniu koncepcijos rengimo tikslas - numatyti priemones, kurios padėtų gyventojams aktyviau dalyvauti sprendžiant viešuosius savivaldybės reikalus, stiprinti vietos demokratiją ir pilietinę visuomenę, bei prisidėtų prie visuomenei teikiamų viešųjų paslaugų kokybės gerinimo.

Prof. Dr. Rimantas Dapkus

4

Finansuojama
Europos Sąjungos

Целью разработки концепции участия граждан в подготовке и принятии решений на уровне местного самоуправления является обеспечение мер, которые помогли бы населению более активно участвовать в муниципальных делах, укреплять местную демократию и гражданское общество, способствовать улучшению качества государственных услуг.

Prof. Dr. Rimantas Dapkus

5

Piliečių dalyvavimas – tai yra vienas iš demokratinės valstybės valdymo būdų, kuris suteikia teisę valstybės gyventojams dalyvauti ir atstovauti tautą, jos interesus ir lūkesčius.

Prof. Dr. Rimantas Dapkus

6

Finansuojama
Europos Sąjungos

Участие граждан — это один из способов управления демократическим государством, который дает народу государства право участвовать и представлять нацию, ее интересы и ожидания.

Prof. Dr. Rimantas Dapkus

7

Pilietinės visuomenės įgalinimas viešajame valdyme remiasi bendrų iniciatyvų, sprendimų priėmimo ir jų įgyvendinimo aspektais, siekiant suformuoti abipusę priklausomybę tarp visų sektorių (viešojo, privataus ir visuomenės).

Vienas iš pagrindinių piliečių dalyvavimo tikslų – daryti įtaką ir kontroliuoti priimamus sprendimus.

Piliečių dalyvavimas suprantamas kaip esminis reiškinys, kuris užtikrina politinių procesų skaidrumą.

Piliečių įsitraukimu siekiama užtikrinti kuo geresnius santykius tarp valdžios ir gyventojų bei siekiama kuo efektyviau išspręsti gyventojų problemas ir jiems rūpimus klausimus.

Prof. Dr. Rimantas Dapkus

8

Finansuojama
Europos Sąjungos

- Расширение прав и возможностей гражданского общества в области государственного управления основано на аспектах совместных инициатив, принятия решений и их реализации для обеспечения взаимозависимости между всеми секторами (государственным, частным и общественным).
- Одной из основных целей участия граждан является влияние и контроль над принимаемыми решениями.
- Участие граждан понимается как ключевое явление, обеспечивающее прозрачность политических процессов.
- Вовлечение граждан направлено на обеспечение наилучших возможных отношений между правительством и населением и максимально эффективное решение проблем и забот населения.

Prof. Dr. Rimantas Dapkus

9

Pilietinio dalyvavimo rūšys, kurios skirstomos pagal veiklos sritis:

1. Politinis dalyvavimas – dalyvavimas valdymo procese, kai piliečiai atlieka vaidmenį, kuriame išrenkami lyderiai ir vykdoma vyriausybės politika ar vietos savivaldos uždaviniai. Priskiriamos tokios dalyvavimo formos kaip balsavimas rinkimuose, dalyvavimas referendume/apklausoje, kreipimasis.
2. Socialinis dalyvavimas – įsitraukimas į bendro gyvenimo veikos sritis. Priskiriamos tokios dalyvavimo formos kaip dalyvavimas asociacijos veiklose.
3. Kultūrinis dalyvavimas – dalyvavimas religinėse organizacijose ir kultūrinėse veiklose.
4. Ekonominis dalyvavimas – dalyvavimas, įtraukiantis darbuotojus, dalyvaujančius organizacijos darbinėse veiklose, o taip pat darbuotojų sąjungas ar darbdavių organizacijas.

Prof. Dr. Rimantas Dapkus

10

Finansuojama
Europos Sąjungos

Виды гражданского участия по видам деятельности:

1. Политическое участие – это участие в процессе управления, при котором граждане играют роль в избрании лидеров и реализации государственной политики или задач местного самоуправления. К ним относятся участие в выборах, участие в референдумах/опросах, обращения.
2. Социальное участие - вовлечение в области совместного проживания. Включены такие формы участия, как участие в деятельности ассоциации.
3. Культурное участие - участие в религиозных организациях и культурных мероприятиях.
4. Экономическое участие означает участие работников, участвующих в трудовой деятельности организации, а также профессиональных союзов или организаций работодателей.

Prof. Dr. Rimantas Dapkus

11

Politinio dalyvavimo tipologijos

Konstitucinės ir nekonstitucinės formos	<ul style="list-style-type: none"> • Politinis dalyvavimas yra reikšmingas demokratiame procese dėl piliečiams suteikiamos galimybės daryti įtaką priimamiems sprendimams. • Piliečių galimybė daryti įtaką priimamiems sprendimams dažniausia įtvirtinta įstatymais. <p>Įtvirtinti įstatymais dalyvavimo veiksmai: "konstituciniai" pvz.: balsavimas ir "nekonstituciniai" pvz.: įvairios pilietinės iniciatyvos.</p>
Legalios ir nelegalios formos	<ul style="list-style-type: none"> • Legalūs veiksmai – leidžiami įstatymais ir nelegalūs veiksmai – draudžiami įstatymais. • Nelegalūs dalyvavimo veiksmai skiriami į pilietinius neramumus ir politinę prievartą.
Legitimios ir nelegitimios formos	<ul style="list-style-type: none"> • Šių kategorijų išskyrimas apima subjektyvų vertinimo elementą, nes legitimumo pripažinimas – tai agreguota atskirų piliečių požiūrio į skirtingus veiksmus išraiška.
Konvencinės ir nekonvencinės formos	<ul style="list-style-type: none"> • Konvencinis politinis dalyvavimas apima legitimiais politinio proceso elementais besiremiančias dalyvavimo formas: rinkimus, rinkimų kampanijas ir t.t. • Nekonvencinis politinis dalyvavimas apima veiksmus, kurie nesiremia institucinėmis politinio proceso įtakos formomis ir stokoja legitimumo pvz.: mitingai, demonstracijos, piketai ir t. t.

Prof. Dr. Rimantas Dapkus

12

Finansuojama
Europos Sąjungos

Svarbiausios piliečių dalyvavimo funkcijos

- Padeda užtikrinti viešojo administravimo institucijų reagavimą ir atskaitomybę piliečiams;
- Sudaro sąlygas asmenims ir jų grupėms daryti įtaką sprendimams, kurie juos veikia;
- Teikia demokratiniai sistemai stabilumo.

Prof. Dr. Rimantas Dapkus

13

Piliečių politinio dalyvavimo būdai

VEIKLOS BŪDAI	ĮTAKOS TIPAI	INICIATYVA	BENDRADARBIAVIMAS SU KITAIŠ
Balsavimas	Didelis spaudimas / mažai informacijos	Maža	Mažas
Veikla rinkimų kampanijoje	Didelis spaudimas / mažai ar daug informacijos	Vidutinė	Vidutinis arba didelis
Veikla bendruomenėje	Mažas ar didelis spaudimas / mažai informacijos	Vidutinė arba didelė	Vidutinis arba didelis
Susitikimai su politikais ir/ar pareigūnais asmeniniais klausimais	Mažas spaudimas / daug informacijos	Didelė	Mažas
Protestas	Didelis spaudimas / daug informacijos	Vidutinė arba didelė	Vidutinis arba didelis

Prof. Dr. Rimantas Dapkus

14

Finansuojama
Europos Sąjungos

Piliečių dalyvavimo principai

PILIEČIU DALYVAVIMAS	remiasi nuostata, kad tie subjektai, kuriuos liečia valdžios sprendimai, turi teisę pareikšti savo nuomonę šiuos sprendimus priimant
	apima lūkesčius, kad piliečių požiūris turės įtakos sprendimui
	užtikrina, kad sprendimai atspindės visų subjektų, įskaitant ir tuos sprendimus priimančių lūkesčius
	siekia, kad visi subjektai, kuriems sprendimai daro įtaką, būrų įtraukiami į tų sprendimų priėmimą
	siekia visų subjektų, kuriems sprendimai daro įtaką, įnašo
	siekia teikti suinteresuotiems subjektams visą su sprendimo priėmimu susijusią informaciją
	užtikrina, kad sprendimo priėmimo dalyviai bus informuojami, kaip jų įnašai atspindėti sprendime

Prof. Dr. Rimantas Dapkus

15

Piliečių dalyvavimo metodai

- Viešasis posėdis (piliečių susirinkimas);
- Referendumas;
- Dalyvavimas sudarant biudžetą;
- Savivaldybės posėdis;
- Piliečių komitetai;
- Piliečių tyrimai ir apklausos;
- Planavimo kuopelės;
- Piliečių grupės;
- Konsensuso konferencija;
- Fokus grupė;
- Nuolatiniai forumai;
- Elektroniniai susirinkimai ir kt. el. dalyvavimo formos;
- Piliečių švietimas;
- Konkursai. Imituojamieji žaidimai.

Prof. Dr. Rimantas Dapkus

16

Finansuojama
Europos Sąjungos

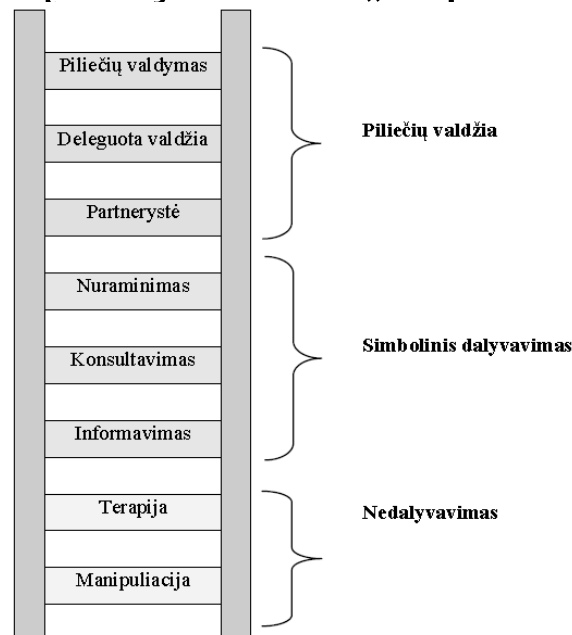
Методы участия граждан

- Общественное собрание (сход граждан);
- референдум;
- Участие в бюджетировании;
- Муниципальное собрание;
- комитеты граждан;
- Опросы и опросы граждан;
- компании по планированию;
- Группы граждан;
- Консенсусная конференция;
- Фокус-группа;
- Регулярные форумы;
- Электронные встречи и т.д. эл. формы участия;
- образование граждан;
- Соревнования.
- Симуляционные игры.

Prof. Dr. Rimantas Dapkus

17

Piliečių dalyvavimo „kopėčios“

18

Finansuojama
Europos Sąjungos

- Demokratinėse valstybėse piliečiai politikoje dalyvauja įvairiomis priemonėmis. Viena iš svarbiausių – informacinės komunikacinės technologijos (IKT).
- E-demokratija – tai piliečių dalyvavimo visuose demokratijos procesuose užtikrinimas informacinėmis-komunikacinėmis priemonėmis.

Prof. Dr. Rimantas Dapkus

19

- В демократиях граждане участвуют в политике различными способами. Одним из важнейших являются информационно-коммуникационные технологии (ИКТ).
- Электронная демократия – это обеспечение участия граждан во всех демократических процессах посредством информационно-коммуникационных средств.

Prof. Dr. Rimantas Dapkus

20

Finansuojama
Europos Sąjungos

Pagal e-valdžios funkcijų pobūdį išskiriamos trys pagrindinės formos

- Elektroninių paslaugų teikimas - internetinės paslaugos piliečiams, verslo ir pelno nesiekiančioms organizacijoms.
- Elektroninė demokratija – internetinio balsavimo ir konsultacijų su piliečiais būdai.
- Elektroninis valdymas, administravimas ir vadyba – politikos formavimo ir įgyvendinimo būdai, tarp jų tarpinstitucinio bendradarbiavimo ir vadybos įstaigų viduje būdai.

Prof. Dr. Rimantas Dapkus

21

По характеру функций электронного правительства выделяют три основные формы.

- Предоставление электронных услуг - онлайн-сервисы для граждан, бизнеса и некоммерческих организаций.
- Электронная демократия — это способ голосовать онлайн и консультироваться с гражданами.
- Электронное управление, администрирование и управление - способы формулирования и реализации политик, включая способы межведомственного сотрудничества и управления внутри учреждений.

Prof. Dr. Rimantas Dapkus

22

Finansuojama
Europos Sąjungos

E-valdžios teikiama nauda

- Greitesnis paslaugų teikimas;
- Didesnis veiksmingumas;
- Padidintas paslaugų panaudojimo lankstumas;
- Inovacijos teikiant paslaugas;
- Didesnis bendradarbiavimas;
- Didesnis piliečių įtraukimas;
- Didesnis piliečių įgalinimas.

Prof. Dr. Rimantas Dapkus

23

Преимущества электронного правительства

- Более быстрое предоставление услуг;
- большая эффективность;
- Повышенная гибкость в использовании услуг;
- Инновации в предоставлении услуг;
- Более тесное сотрудничество;
- более активное участие граждан;
- Расширение прав и возможностей граждан.

Prof. Dr. Rimantas Dapkus

24

Finansuojama
Europos Sąjungos

Piliečių dalyvavimą užtikrina:

- Europos vietos savivaldos chartija;
- Lietuvos Respublikos Konstitucija;
- Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas.

Prof. Dr. Rimantas Dapkus

25

Europos vietos savivaldos chartija

Europos vietos savivaldos chartija - tai dokumentas, kuris nustato ir apibūdina Europos Tarybos narių, kurie priklauso Europos vietos savivaldos chartijai, principus, tikslus, šalių narių įsipareigojimus ir t.t.

Europos vietos savivaldos chartijoje patvirtinti tokie aspektai kaip: šalių – narių

įsipareigojimai, teisiniai aspektai, teisės, laisvės ir pareigos bei tai, kad yra svarbu įtraukti vietos bendruomenę į savivaldos veiklą, nes tai svarbu demokratiškai valstybės valdymo formai.

Piliečių įtraukimas ir dalyvavimas, turi būti neatsiejamas nuo savivaldos veiklos organizavimo, vykdymo, svarbių klausimų sprendimo ir savivaldybės gyventojų poreikių įgyvendinimo.

Prof. Dr. Rimantas Dapkus

26

Finansuojama
Europos Sąjungos

Европейская хартия местного самоуправления

- Европейская хартия местного самоуправления — это документ, в котором излагаются и описываются принципы, цели, обязательства государств-членов Совета Европы, являющихся участниками Европейской хартии местного самоуправления, и так далее.
- Европейская хартия местного самоуправления подтверждает такие аспекты, как обязанности, юридические аспекты, права, свободы и обязанности государств-членов, а также важность вовлечения местного сообщества в местное самоуправление, поскольку это важно для демократической формы правления.
- Привлечение и участие граждан должны быть неотделимы от организации и осуществления муниципальной деятельности, решения важных вопросов и реализации потребностей муниципального населения.

Prof. Dr. Rimantas Dapkus

27

Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas

DEVINTASIS SKIRSNIS

VIETOS GYVENTOJŲ DALYVAVIMAS TVARKANT VIEŠUOSIUS SAVIVALDYBĖS REIKALUS

36 straipsnis. Vietos gyventojų dalyvavimo tvarkant viešuosius savivaldybės reikalus

sąlygos

Savivaldybė sudaro sąlygas vietos gyventojams dalyvauti tvarkant viešuosius savivaldybės reikalus:

- 1) informuodama vietos gyventojus;
- 2) konsultuodamasi su vietos gyventojais;
- 3) vertindama ir viešindama konsultavimosi su vietos gyventojais rezultatus;
- 4) įtraukdama vietos gyventojus į sprendimų priėmimą.

Prof. Dr. Rimantas Dapkus

28

Finansuojama
Europos Sąjungos

Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 37 straipsnis. Vietos gyventojų informavimas

Vietos gyventojų informavimui keliami reikalavimai:

- 1) informacija turi būti skelbiama taip, kad visi vietos gyventojai turėtų galimybę ją gauti savivaldybės arba savo iniciatyva. Gyventojų grupės, kurias gali tiesiogiai paveikti ar paveiks savivaldybės administravimo subjektų priimami sprendimai, turi būti informuojamos savivaldybės iniciatyva;
- 2) informacija skelbiama ne mažiau kaip dviem būdais, iš kurių vienas – informacijos skelbimas savivaldybės interneto svetainėje; kiti informacijos skelbimo būdai parenkami atsižvelgiant į informacijos gavėjų skaičių, jų gyvenamąją vietą ar interesų grupę (grupes);
- 3) informacijos tekstas formuluojamas taip, kad informacija būtų suvokiama ir asmenims, neturintiems atitinkamos srities specialiųjų žinių, ir pateikiamas taip, kad būtų prieinamas neįgaliesiems; jeigu informacija teikiama teisės akto ar kito informacijos šaltinio pagrindu, pateikiama interneto nuoroda į šį teisės aktą ar informacijos šaltinį arba nurodomas teisės akto pavadinimas, jo data ir numeris ar informacijos šaltinis;

Prof. Dr. Rimantas Dapkus

29

Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 37 straipsnis. Vietos gyventojų informavimas (tęsinys)

Vietos gyventojų informavimui keliami reikalavimai:

- 4) informuojant nurodomi savivaldybės vieno langelio asmenų aptarnavimo padalinio kontaktiniai duomenys ar asmens, kuris gali pateikti papildomos informacijos, kontaktiniai duomenys (telefono numeris ir elektroninio pašto adresas);
- 5) informuojant apie numatomą konsultavimąsi nurodoma konsultavimuisi teikiamo klausimo esmė, konsultavimąsi vykdysiantis savivaldybės administravimo subjektas ir jo kontaktiniai duomenys (telefono numeris ir elektroninio pašto adresas), siūlomas klausimo sprendimas, galimos teigiamos ir neigiamos sprendimo pasekmės, taip pat numatomo konsultavimosi forma, vieta, laikas, trukmė;
- 6) informuojant apie konsultavimosi rezultatus (pateiktą vietos gyventojų nuomonę) nurodoma konsultavimuisi teikto klausimo esmė, konsultavimąsi vykdęs savivaldybės administravimo subjektas ir jo kontaktiniai duomenys (telefono numeris ir elektroninio pašto adresas), įvykusios konsultacijos forma, vieta, laikas, trukmė, konsultavimosi dalyvavusiųjų gyventojų skaičius, šių gyventojų nuomonių pasiskirstymas arba pateiktų nuomonių apibendrinimas. Informacija apie konsultavimosi rezultatus (pateiktą vietos gyventojų nuomonę) turi būti pateikiama ne vėliau kaip per 5 darbo dienas po konsultavimosi;
- 7) informacijoje negali būti politinės reklamos.

Prof. Dr. Rimantas Dapkus

30

Finansuojama
Europos Sąjungos

Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 39 straipsnis. Konsultavimosi su vietos gyventojais formos

Su vietos gyventojais konsultuojamasi šiomis formomis:

- 1) vietos gyventojų apklausa (toliau – apklausa);
- 2) vieši svarstymai, susirinkimai, forumai, diskusijos;
- 3) konsultavimasis elektroninių ryšių priemonėmis savivaldybės interneto svetainėje.

Prof. Dr. Rimantas Dapkus

31

Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 41 straipsnis. Apklausai teikiami klausimai

1. Apklausai gali būti teikiami klausimai, kuriuos savivaldybė sprendžia atlikdama savarankiškas funkcijas. Savivaldybės taryba gali nustatyti klausimus, kuriems spręsti turi būti organizuojamos apklausos.

2. Apklauskos dėl savivaldybių steigimo, esamų savivaldybių panaikinimo, taip pat jų teritorijų ribų bei centrų nustatymo ir keitimo bei gyvenamųjų vietovių teritorijų ribų nustatymo ir keitimo, pavadinimų joms suteikimo ir keitimo organizuojamos vadovaujantis Lietuvos Respublikos teritorijos administracinių vienetų ir jų ribų įstatymu.

Prof. Dr. Rimantas Dapkus

32

Finansuojama
Europos Sąjungos

Piliečių vaidmens politiniame procese tipai

1. į politinį procesą aktyviai įsitraukęs “dalyvis”, informuotas apie vietos politiką, reiškiantis su ja susijusius reikalavimus ir vietinius politinius lyderius remiantis pagal jų veiklą;
2. pasyviai valdymui paklūstantis “pavaldinys”;
3. vietos savivaldos klausimais menkai nusimanantis “parapijietis”, kuris nuo viešųjų klausimų sprendimo gali būti nutolęs tiek dėl pernelyg menko išsilavinimo arba fizinių apribojimų, trukdančių dalyvauti politiniame procese (pavyzdžiui, gyvenimo nuošalioje vietoje), tiek ir dėl to, kad apskritai nesidomi viešųjų sprendimų priėmimu bei poveikiu jo gyvenimui.

Demokratijos sąlygomis motyvuotas pilietis – ištis socialinė teisinė vertybė teisinei valstybei, nes jis gali išnaudoti visas savo potencialias teikiamų ir įgyvendinamų subjektinių teisių ir pareigų galias stiprinant visas institucines valstybės valdžias. Tai siekti padeda **Piliečių chartijos ir Piliečių įsitraukimo koncepcijos**.

Prof. Dr. Rimantas Dapkus

33

Типы роли граждан в политическом процессе

1. «участник», активно вовлеченный в политический процесс, информированный о местной политике, выражающий требования, связанные с ней, и местные политические лидеры на основе своей деятельности;
2. «подчиненный», подлежащий пассивному контролю;
3. «прихожанин», мало знающий местное самоуправление, который может быть далек от общественных дел, как из-за отсутствия образования или физических ограничений для участия в политическом процессе (например, проживание в отдалении), так и из-за того, что он не заинтересован в общественном принятии решений, их принятии и влиянии на его жизнь.

В условиях демократии мотивированный гражданин представляет собой действительно общественно-правовую ценность для правового государства, так как может использовать все потенциальные полномочия субъективных прав и обязанностей, предоставляемых и реализуемых за счет усиления всех институциональных полномочий государства. Добиться этого помогают концепции «Хартии граждан» и «Вовлечение граждан».

Prof. Dr. Rimantas Dapkus

34

Finansuojama
Europos Sąjungos

Konsultuojantis su piliečiais rengiamas ir viešai skelbiamas viešojo valdymo institucijos (savivaldybės administracijos) dokumentas (Piliečių chartija arba Piliečių įsitraukimo koncepcija), kuriame pateikiama informacija apie viešojo valdymo institucijos paslaugų kokybės standartus ir (ar) asmenų įtraukimo į sprendimų priėmimą principus ir (ar) asmenų įtraukimo į sprendimų priėmimą principus ir nustatomi visuomenės narių (piliečių ir ūkio subjektų) veiksmai (eilinės principai), kuriuos jie turėtų atlikti, norėdami gauti institucijos deklaruojamas kokybės paslaugas bei dalyvauti sprendimų priėmime, (eilinės principai), kuriuos jie turėtų atlikti, norėdami gauti

Prof. Dr. Rimantas Dapkus

35

По согласованию с гражданами подготавливается и обнародуется документ государственного управления (муниципальной администрации) (Хартия граждан или Концепция вовлечения граждан), в котором содержится информация о стандартах качества услуг государственного управления и/или экономических операторов) (принципы поведения), которые они должны предпринять, чтобы получить заявленные учреждением услуги и участвовать в принятии решений.

Prof. Dr. Rimantas Dapkus

36

Finansuojama
Europos Sąjungos

37

PAGĖGIŲ SAVIVALDYBĖS TEIKIAMŲ VIEŠŲJŲ PASLAUGŲ IR PILIEČIŲ Į(S)TRAUKIMO Į SPRENDIMŲ PRIĖMIMĄ APŲTARIMAS

Prof. Dr. Rimantas
Dapkus

Viešosios paslaugos – tai grupė paslaugų, kurioms būdingi šie skiriamieji požymiai:

- Jų teikimą reguliuoja valstybės ar savivaldybės valdžios institucijos;
- Jos gali būti teikiamos tiesiogiai valstybės ar savivaldybės organizacijų (biudžetinės, viešos įstaigos ar savivaldybių kontroliuojamos įmonės, bendrovės) ir/arba finansuojant ir reguliuojant (kontroliuojant) privačių ir/ar nevyriausybinų organizacijų veiklą, pastarosioms vykdant viešųjų paslaugų teikimą.

Prof. Dr. Rimantas Dapkus

38

Finansuojama
Europos Sąjungos

Коммунальные услуги представляют собой группу услуг, которые имеют следующие отличительные признаки:

- Их предоставление регулируется государственными или муниципальными органами;
- Они могут предоставляться непосредственно государственными или муниципальными организациями (бюджетными, государственными органами или муниципальными предприятиями, компаниями) и/или путем финансирования и регулирования (контроля) деятельности частных и/или негосударственных организаций, оказывающих последние услуги населению.

Prof. Dr. Rimantas Dapkus

39

Savivaldybių teikiamoms viešosioms paslaugoms būdingos naudą visai visuomenei ar teritorinei bendruomenei duodančių - viešąjį interesą tenkinančių - paslaugų charakteristikos:

- Paslaugos kaip grynos viešosios gėrybės. Joms būdingas neatskiriamumas ir vientisumas. Jos yra naudingos kiekvienam gyventojui ir už jų teikimą tiesiogiai nepaimami mokėjimai. Jos naudojamos bendrai ir yra prieinamos visiems (pavyzdžiui teritorijos planavimas ir priežiūra, gamtos, kultūros ir istorinių objektų priežiūra ir pan.).
- Paslaugos, kurios visiems visuomenės ar teritorinės bendruomenės nariams yra socialiai reikšmingos gėrybės. Tai visų pirma paslaugos, teikiamos privatiems asmenims, bet duodančios „plačią“ naudą visai visuomenei ar teritorinei bendruomenei (pavyzdžiui, veikla, kurią vykdo bibliotekos, kai kuriais atvejais viešasis transportas ar kuri susijusi su švietimu, šiukšlių tvarkymu ir pan.). Kita viešųjų paslaugų rūšis - tai paslaugos, svarbios visos visuomenės ar teritorinės bendruomenės gyvenimo lygiui (pvz. centralizuotas vandens, šilumos tiekimas ar teritorijos valymas). Trečioji viešųjų paslaugų grupė – paslaugos, kurios yra svarbios visuomenės ar teritorinės bendruomenės narių ar jų grupių gyvenimo kokybei (pvz. civilinė ir priešgaisrinė sauga, viešosios tvarkos priežiūra, ekstremalių situacijų valdymo ir pan.). Ketvirtoji (administracinių paslaugų) grupė – Valstybės deleguotos piliečiams ir organizacijoms teikiamos valdymo ir reguliavimo funkcijos (pvz. civilinės metrikacijos, socialinės rūpybos, ūkinės veiklos vykdymo ir prekybos leidimų išdavimo, kapinių priežiūros (laidojimo leidimų), kasimo ir medžių kirtimo leidimų išdavimo ir t.t.).

Prof. Dr. Rimantas Dapkus

40

Finansuojama
Europos Sąjungos

Savivaldybių viešųjų paslaugų, kurioms turi būti skiriamas didžiausias dėmesys kokybės gerinimo ir piliečių nuomonės vertinimo prasme, pagrindiniai atrinkimo kriterijai yra šie:

- Teikiamų paslaugų suteikimo dažnis (sprendimų skaičius ir gyventojų poreikis šioms paslaugų grupėms);
- Teikiamų paslaugų kompleksiskumas (paslaugos teikimo proceso gyventojui sudėtingumo laipsnis; finansiniai ištekliai; įtrauktų skyrių bei asmenų skaičius);
- Teikiamų paslaugų sezoniškumo laipsnis;
- Problemiškumas arba nusiskundimų skaičius;
- Visuomeninė svarba.

Prof. Dr. Rimantas Dapkus

41

Основными критериями отбора муниципальных государственных услуг, которым необходимо отдать приоритет с точки зрения повышения качества и оценки мнения граждан, являются следующие:

- Частота предоставления услуг (количество решений и потребность населения в этих группах услуг);
- Сложность предоставляемых услуг (степень сложности процесса оказания услуг на душу населения);
- финансовые ресурсы;
- количество подразделений и задействованных лиц);
- степень сезонности предоставляемых услуг;
- Проблемность или количество жалоб;
- Общественное значение.

Prof. Dr. Rimantas Dapkus

42

Finansuojama
Europos Sąjungos

Tyrimų metu identifikuotos tobulintinos sritys:

1. Paslaugos verslui (licencijų verstis prekyba išdavimas, įvairių leidimų išdavimas ir pan.);
2. Žemėtvarkos srities ir statybos leidimų išdavimo paslaugos (dėl teritorijų planavimo, statybos leidimų išdavimų tvarkos ir leidimai, teritorijų ir žemės sklypų planavimo paslaugos, statinio adreso suteikimas/keitimas);
3. Finansinės srities paslaugos (prašymai dėl mokesčių deklaracijų, nekilnojamo turto mokesčio ir pan.);
4. Seniūnijų teikiamos paslaugos (pažymų, leidimų išdavimas, gyvenamosios vietos deklaravimas, aplinkos tvarkymas, soc. paramos skyrimas, pasiūlymo/prašymo/skundo teikimas ir kt.);
5. Bendros savivaldybės teikiamos gyventojų informavimo, konsultavimo paslaugos ir įsitraukimo į sprendimų priėmimo procesus galimybės.

Prof. Dr. Rimantas Dapkus

43

Области для улучшения, выявленные в ходе исследования:

1. Предпринимательские услуги (выдача лицензий на занятие торговлей, выдача различных разрешений и т.п.);
2. Услуги по землеустройству и выдаче разрешений на строительство (в части территориального планирования, порядка выдачи разрешений на строительство и разрешений, услуг по планированию территорий и земельных участков, присвоению/изменению адреса застройки);
3. Услуги в сфере финансов (заявки на налоговые декларации, налог на недвижимость и т.д.);
4. Услуги, предоставляемые старостами (выдача справок, разрешений, декларирование места жительства, природопользование, оказание социальной поддержки, подача предложения/заявления/жалобы и т.д.);
5. Общая информация, консультационные услуги и возможности участия в процессах принятия решений, предоставляемые муниципалитетом.

Prof. Dr. Rimantas Dapkus

44

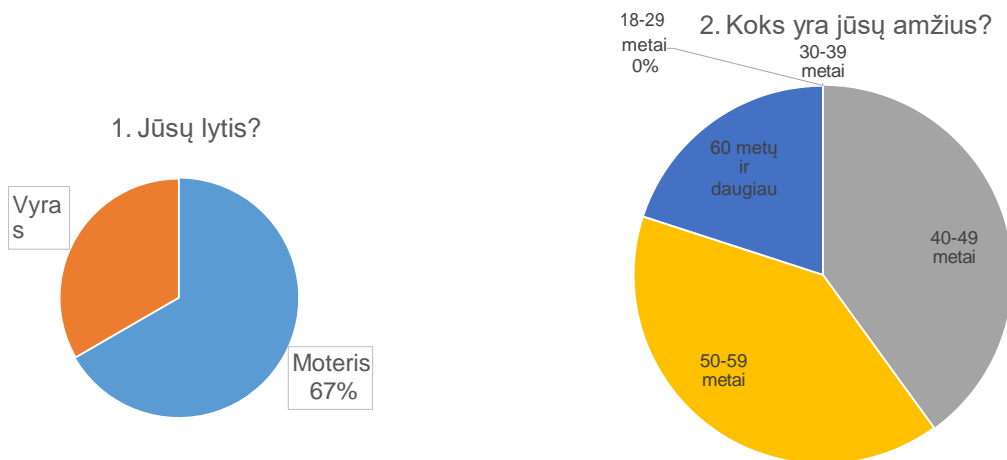
Finansuojama
Europos Sąjungos

45

PADĖGIŲ SAVIVALDYBĖS PILIEČIŲ NUOMONĖS TYRIMAS APIE JŲ GALIMYBES Į(SI)TRAUKTI Į SPRENDIMŲ PRIĖMIMO PROCESUS

Prof. Dr. Rimantas
Dapkus

Prof. Dr. Rimantas Dapkus

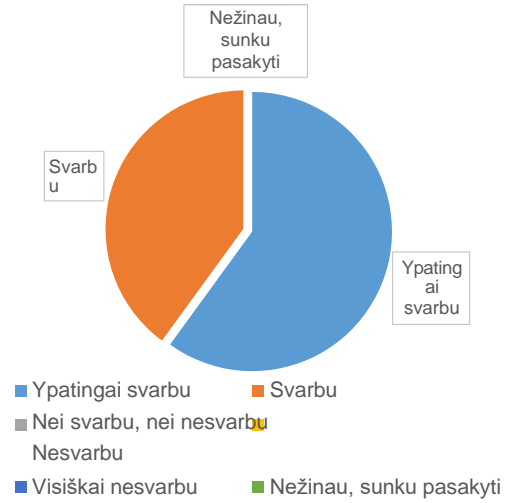
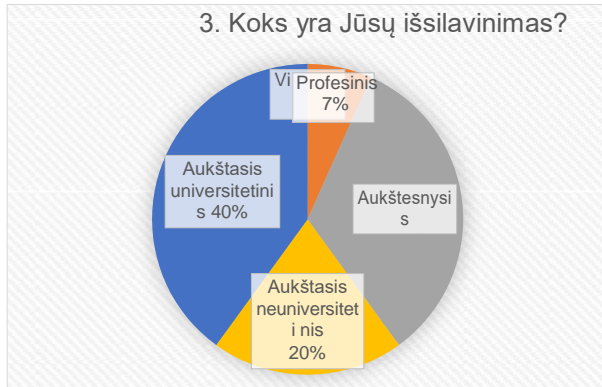
46

Finansuojama
Europos Sąjungos

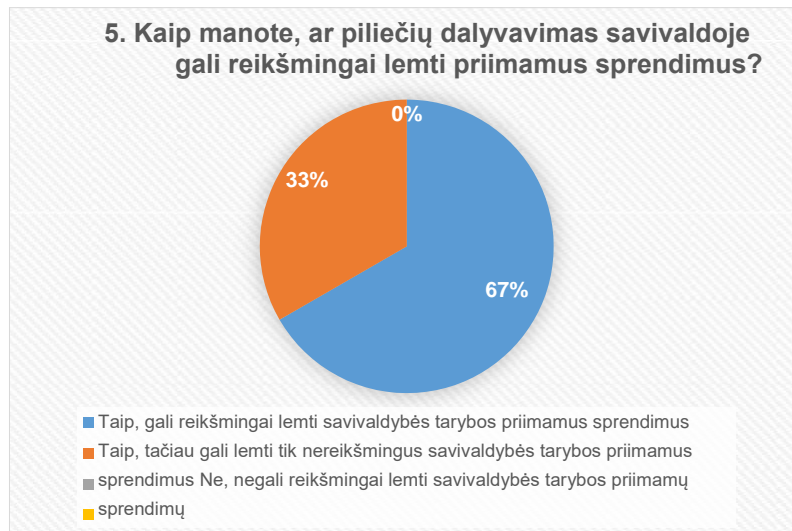

4. Jūsų nuomone, ar piliečiams dalyvauti savivaldoje yra svarbu?

Prof. Dr. Rimantas Dapkus

47

Prof. Dr. Rimantas Dapkus

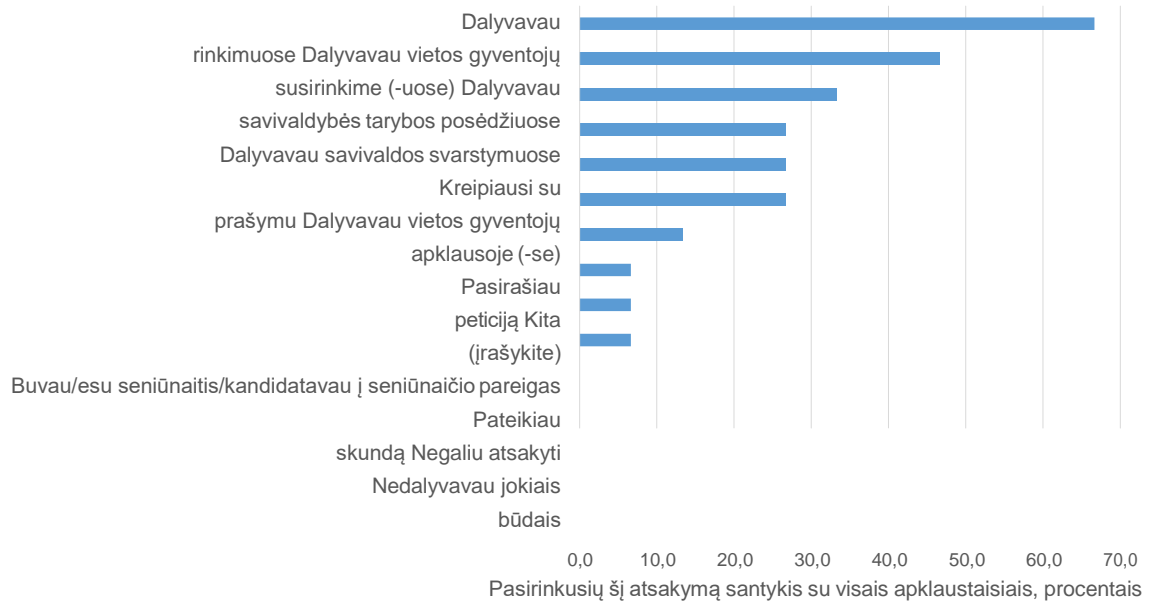
48

Finansuojama
Europos Sąjungos

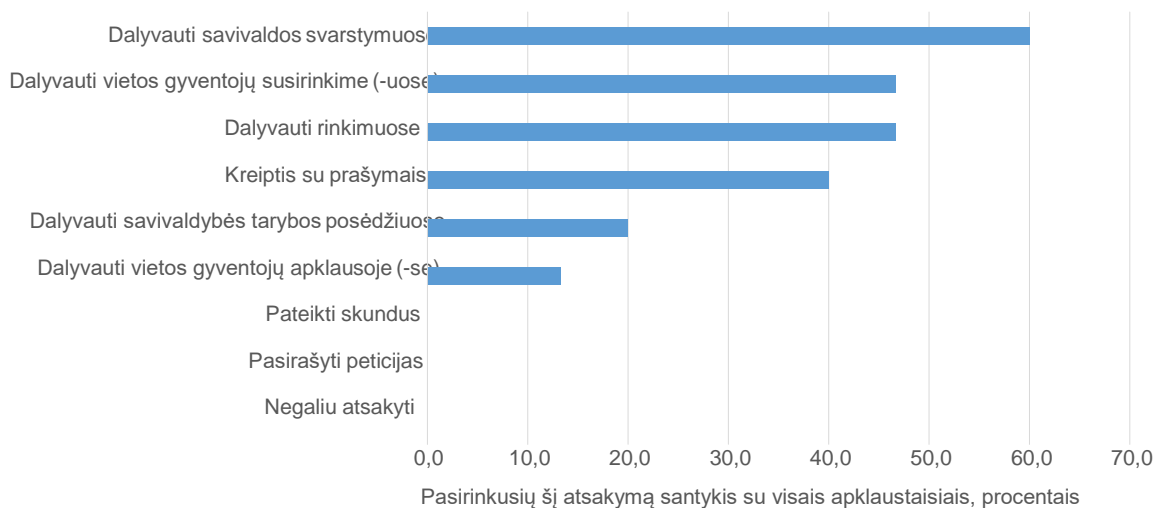
6. Nurodykite, koku būdu per pastaruosius 5 metus dalyvavote Pagėgių savivaldybės tarybos sprendimų priėmimo procese (galimi keli atsakymų variantai)

Prof. Dr. Rimantas Dapkus

49

7. Jūsų nuomone, kurie piliečių dalyvavimo būdai yra patys patraukliausi savivaldybės gyventojams (pažymėkite tris)

Prof. Dr. Rimantas Dapkus

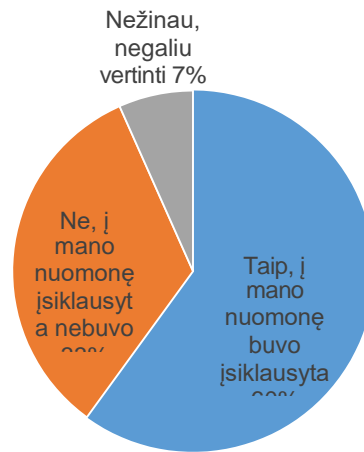
50

Finansuojama
Europos Sąjungos

11. Jeigu esate dalyvavę sprendimų priėmimo procese, ar savivaldybės atstovai atkreipė dėmesį į Jūsų išsakytą nuomonę?

Prof. Dr. Rimantas Dapkus

51

12. Kaip manote, ar Pagėgių savivaldybės gyventojams pakanka informacijos apie jų galimybes dalyvauti savivaldoje?

Prof. Dr. Rimantas Dapkus

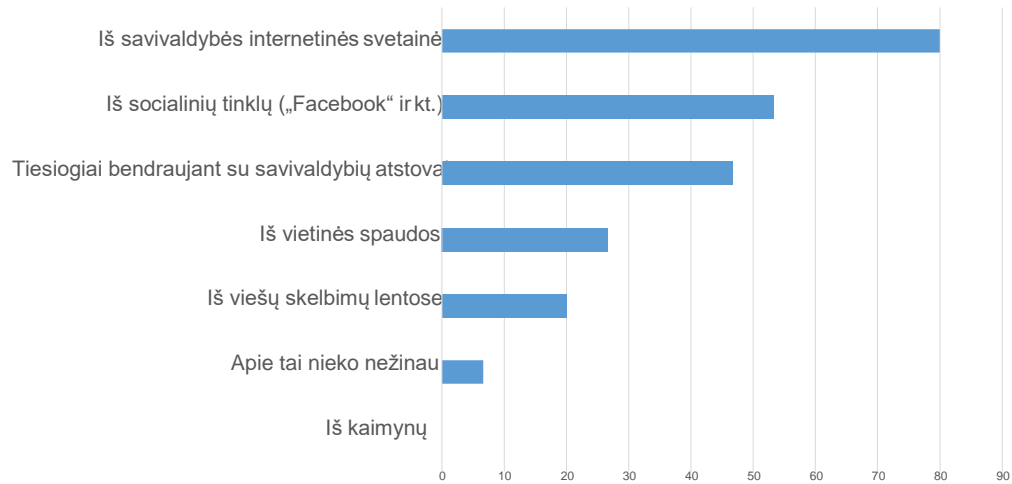
52

Finansuojama
Europos Sąjungos

13. Iš kur sužinote apie galimybę įsitraukti į jūsų savivaldybės sprendimų priėmimo procesus? (pažymėkite visus, Jūsų nuomone, tinkančius atsakymus)

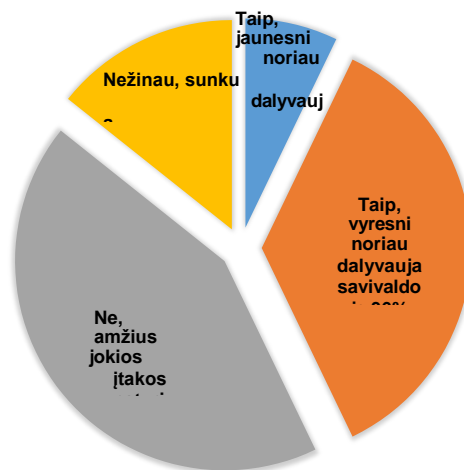

Pasirinkusių šį atsakymą santykis su visais apklaustaisiais, procentais

Prof. Dr. Rimantas Dapkus

53

14. Kaip manote, ar gyventojų amžius daro įtaką jų dalyvavimui savivaldoje?

Prof. Dr. Rimantas Dapkus

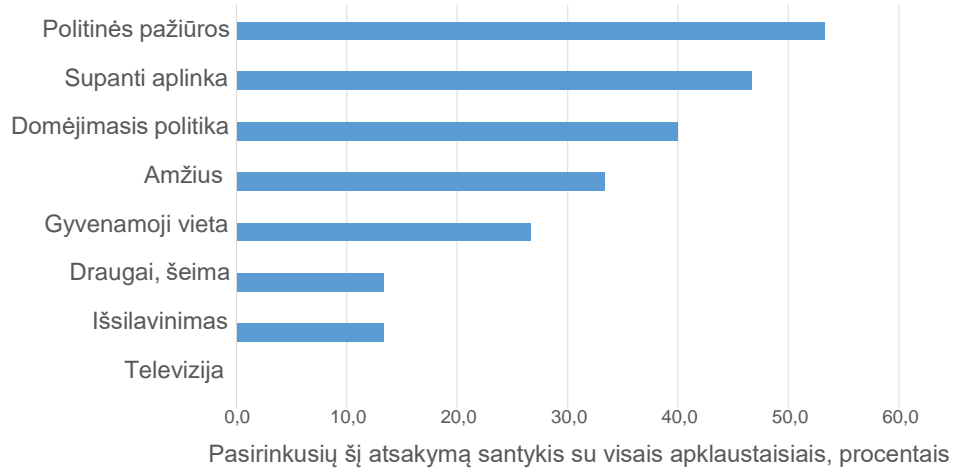
54

Finansuojama
Europos Sąjungos

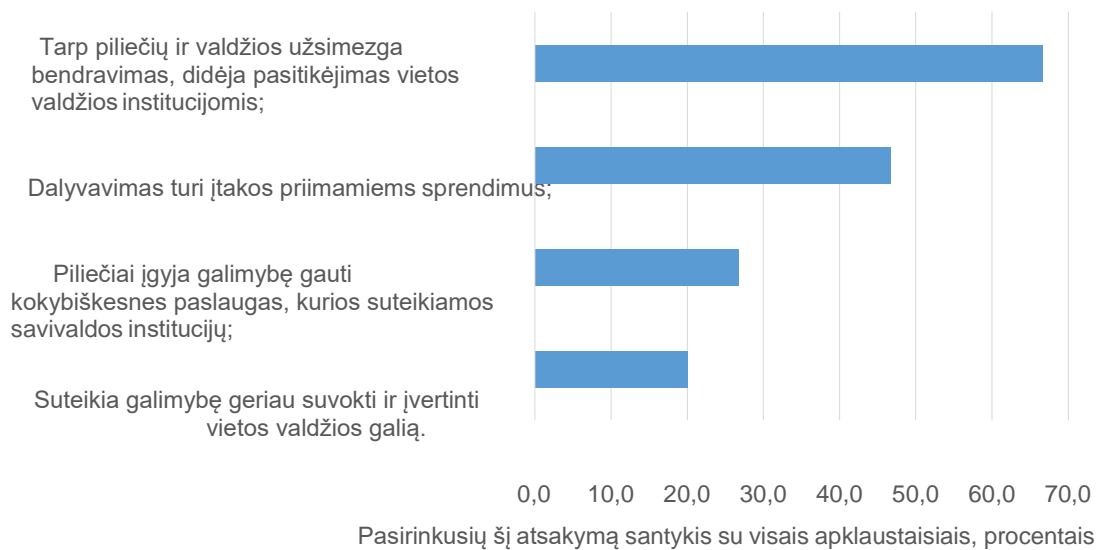
15. Kurie veiksniai turi daugiausiai įtakos tam, ar gyventojai dalyvauja savivaldoje? (pažymėkite iki trijų atsakymų)

Prof. Dr. Rimantas Dapkus

55

16. Kodėl dalyvavimas yra naudingas patiems piliečiams? (Galima žymėti kelis variantus).

Prof. Dr. Rimantas Dapkus

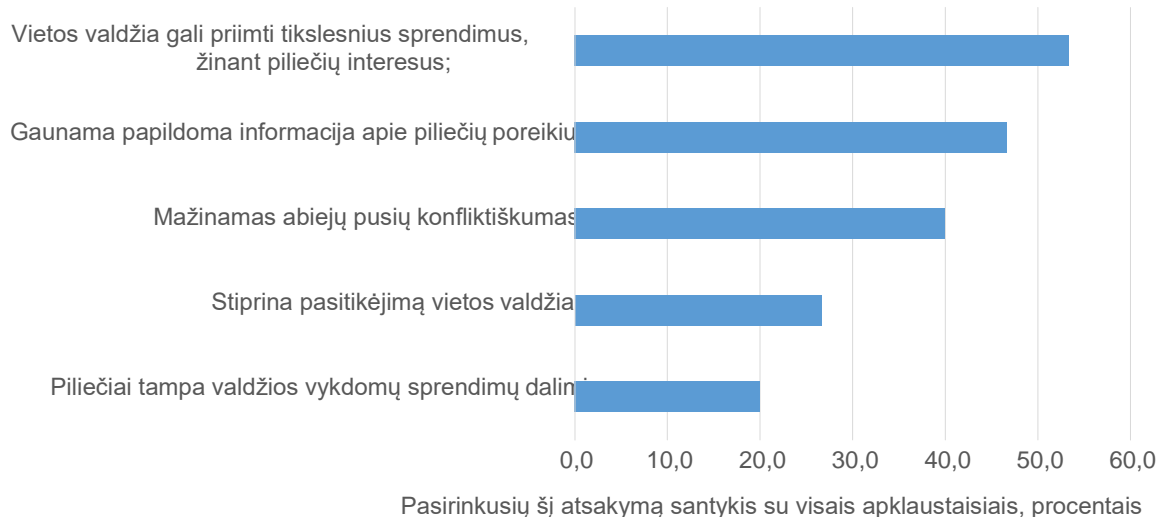
56

Finansuojama
Europos Sąjungos

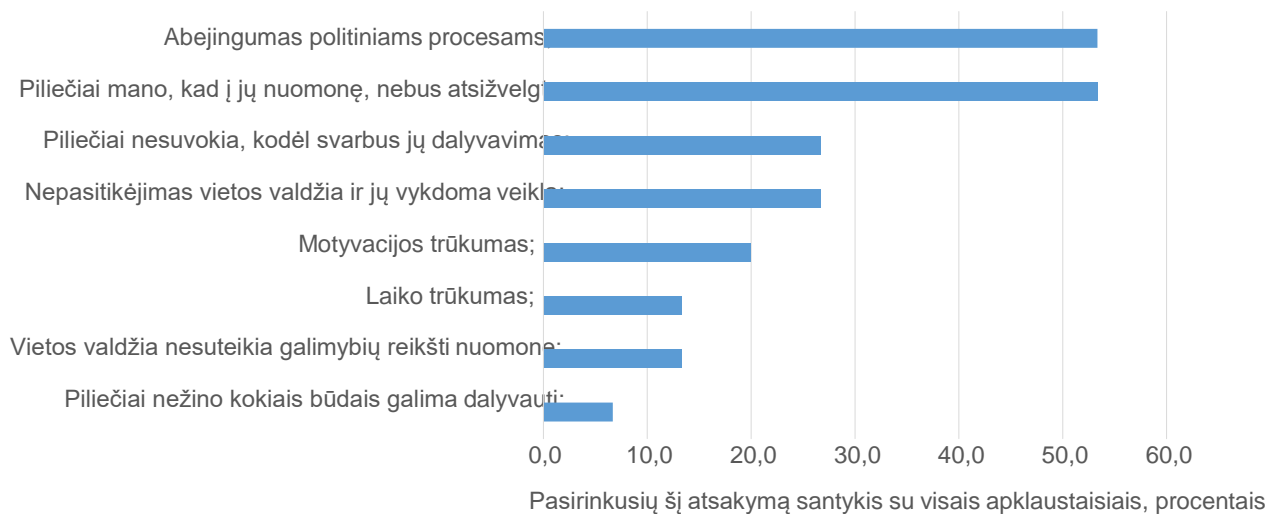
17. Kodėl piliečių dalyvavimas yra naudingas vietos savivaldos atstovams? (Galima žymėti kelis variantus)

Prof. Dr. Rimantas Dapkus

57

18. Kokios priežastys turi įtakos piliečių dalyvavimo galimybėms vietos savivaldoje? (Galima žymėti kelis variantus)

Prof. Dr. Rimantas Dapkus

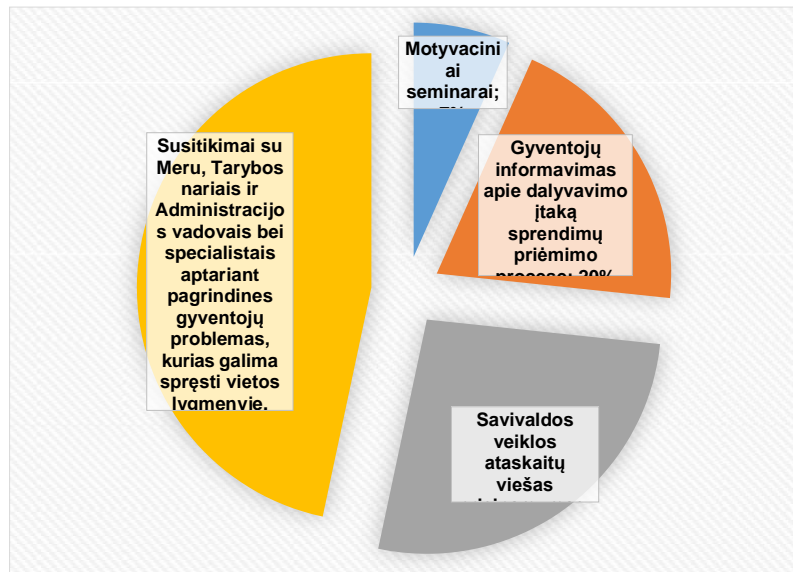
58

Finansuojama
Europos Sąjungos

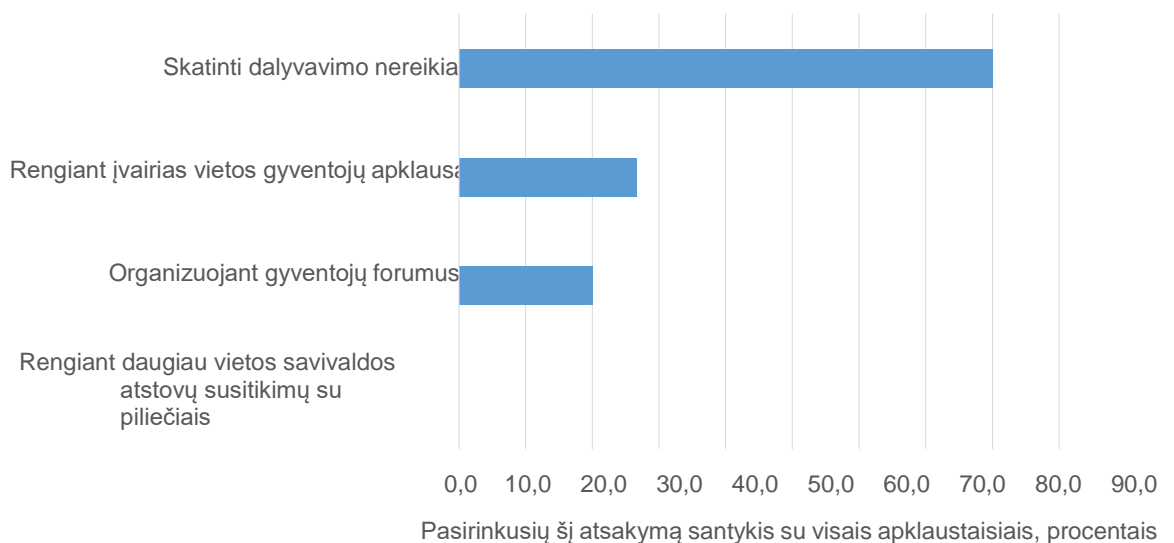
19. Kaip manote, kas padėtų skatinti piliečių aktyvų dalyvavimą vietos savivaldoje?

Prof. Dr. Rimantas Dapkus

59

20. Kokiais būdais būtų galima skatinti piliečių dalyvavimą Pagėgių savivaldybėje? (galimi keli variantai)

Prof. Dr. Rimantas Dapkus

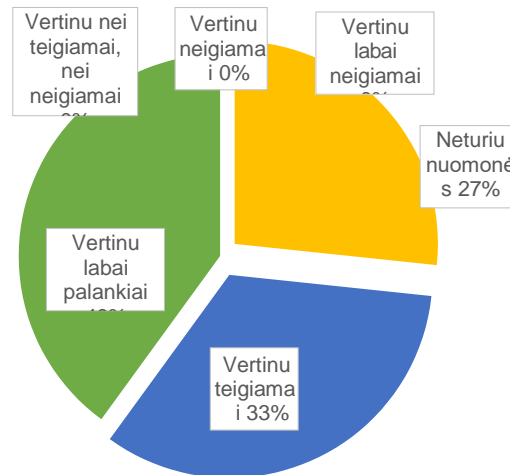
60

Finansuojama
Europos Sąjungos

21. Kaip vertinate Pagėgių savivaldybės administracijos kartu su partneriais Sovetsko savivaldybės administracija įgyvendinamo projekto „Elektroninė demokratija – sąlyga efektyviam Pagėgių ir Sovetsko vietos valdžios institucijų ir piliečių dialogui“ metu įdiegtas technines priemones ir organizacines pastangas, skirtas tarybos posėdžiams stebėti ir piliečiams dalyvauti sprendimų priėmimo procese?

Prof. Dr. Rimantas Dapkus

61

Fokus grupės tyrimas (1)

1. Ar suteikiama gyventojams pakankamai informacijos apie Pagėgių savivaldybės administracijos įgyvendinamas priemones, skirtas piliečiams dalyvauti rengiant ir priimančioms sprendimus vietos savivaldoje? (10-balėje vertinimo skalėje informacijos piliečiams pateikimo pakankamumas ir prieinamumas bendru sutarimu įvertintas 6-7 balais; pastabos: iki pandemijos būdavo viešinama labiau, vadovai atvykdavo į bendruomenes, svarbus kontaktinis bendravimas; svarbu, kad vyresni piliečiai per menkai naudojami savivaldybės internetiniame puslapyje pateikiama informacija – tai galėtų padėti spręsti bibliotekos; laikytis principo „apie mus negali būti sprendžiama be mūsų“).

2. Kokiomis priemonėmis skleidžiama informacija apie Pagėgių savivaldybės administracijos įgyvendinamas priemones, skirtas piliečiams dalyvauti rengiant ir priimančioms sprendimus vietos savivaldoje. Jūsų nuomone pasiektu daugumą gyventojų ir būtų jiems suprantama bei paskatinanti įsitraukti į sprendimų priėmimo procesą? (problema mažosiose gyvenvietėse, kur nėra bibliotekų, todėl būtinas bent viena karta savivaldybės vadovų apsilankymas ir tokiose mažose gyvenvietėse bei ženkliai daugiau informacijos turėtų būti skelbimo lentose).

3. Jūsų nuomone, ar yra pakankamos Pagėgių savivaldybės administracijos įdiegtos techninės ir organizacinės priemonės, kad piliečiai galėtų patogiai ir aktyviai dalyvauti rengiant ir priimančioms sprendimus vietos savivaldoje? (Dar gyventojai neišbandė projekto metu įrengtų IT priemonių; tačiau pritaria atliktiems darbams ir norėtų daugiau analogiškų projektų).

4. Jūsų nuomone, ar yra pakankamai stengiamasi išsiaiškinti piliečių nuomonę bei atsižvelgiama į jų pageidavimus sprendžiant tam tikras problemas ar priimančioms sprendimus, kurie turės tiesioginės įtakos patiems gyventojams? Ar buvo kokie nors pokyčiai per paskutinius metus? (Gyventojai džiaugiasi, kad savivaldybė įsiklausė į gyventojų pageidavimus, ypač tvarkant infrastruktūrą; didelius lūkesčius kelia, kad po pandemijos bus sugrįžtama prie kontakcinio bendravimo; 10-balėje vertinimo skalėje įsiklausymas į piliečių pageidavimus bendru sutarimu įvertintas 9 balais).

Prof. Dr. Rimantas Dapkus

62

Finansuojama
Europos Sąjungos

Fokus grupės tyrimas (2)

5. Ar Jūs ir Jūsų atstovaujami gyventojai teikia pasiūlymus / komentarus / skundus dėl Pagėgių savivaldybės tarybos priamamų sprendimų bei administracijos teikiamų viešųjų paslaugų? Jeigu taip, kokiais būdais dažniausiai tai atlieka? Kaip manote kokie būdai yra patogesni Jums ir gyventojams, kodėl taip manote? Ar svarbus anonimiškumo užtikrinimas (tokiu atveju negaunant asmeniinio grįžtamojo ryšio)? (Kreiptis trukdo pandemija; dėl kelio tvarkymo darbų buvo netgi surinkta daug parašų; bendruomenių lyderiai kreipiasi per seniūnus).

6. Kokius pasiūlymus savivaldybės veiklos gerinimui dažniausiai teikia gyventojai? Gal pastebėjote kokio amžiaus, vyrai ar moterys aktyviau reiškia savo nuomonę dėl vietos reikalų tvarkymo? (Ir vyresni, ir jaunesni žmonės kreipiasi tiek dėl asmeninių, tiek ir dėl bendruomenės reikalų; vyresni gyventojai aktyviau kreipiasi į bendruomenių lyderius kaimo seniūnijose; Pagėgių mieste jaunimas aktyviau kreipiasi; atkreiptas dėmesys dėl jaunimo mažėjimo).

7. Kokios priežastys turi įtakos piliečių pasyviai dalyvavimui vietos savivaldoje? (nesikreipimą įtakoja netikėjimas, jog į pageidavimus bus atsižvelgta; nepasitikėjimui didelę neigiamą įtaką daro valdanciujų politinių partijų atstovų duodamų pažadų neįgyvendinimas).

8. Kokiais būdais ir skatinimo priemonėmis būtų galima suaktyvinti piliečių dalyvavimą rengiant ir priimant sprendimus Pagėgių savivaldybėje? (Mero metinių ataskaitų gyvas aptarimas kiekvienoje bendruomenėje; rodymas daugiau pagarbos eiliniams piliečiams; labai pagelbėtų, jeigu būtų pateikiamas grįžtamas ryšys kaip buvo atsižvelgta į piliečių išsakytus pageidavimus).

Prof. Dr. Rimantas Dapkus

63

Fokus grupės tyrimas (3)

9. Koki matytumėte visuomenės švietimo ir dažnesnio gyventojų pakvietimo į savivaldybės rengiamus pasitarimus, forumus, edukacinius renginius vaidmenį, formuojant palankesnę nuomonę ir įgūdžius (tame tarpe ir naudotis naujai įdiegtomis informacinių technologijų priemonėmis nuotoliniam prisijungimui prie Tarybos posėdžių salės), kad piliečiai aktyviau dalyvautų rengiant ir priimant sprendimus Pagėgių savivaldybėje? (Edukacinės veiklos (mokymasis veikiant); mokinių aktyvo kvietimas „Vieną dieną pabūti Meru“; jaunimui seminarai apie savivaldybės valdymą; jaunimui konkursų organizavimas ir skatinimas išvykomis pas kitų savivaldybių bendraamžius).

10. Kaip vertinate žiniasklaidos ir socialinių tinklų vaidmenį informuojant ir formuojant gyventojų nuomonę dėl piliečių įsitraukimo į vietos klausimų nagrinėjimą bei dalyvavimo rengiant ir priimant sprendimus Pagėgių savivaldybėje? (Žiniasklaida šiai dienai nedraugiškai nusiteikusi viešinti gerąsias savivaldybės iniciatyvas, todėl daugiau viešinimo per savivaldybės internetinį puslįpį).

11. Gal kokios nors skatinimo priemonės (premijos, padėkos, paminėjimas iškilmių proga, kt.) paskatintų piliečius aktyviau dalyvauti rengiant ir priimant sprendimus Pagėgių savivaldybėje? (Nacionalinių švenčių proga pagirti ir apdovanoti aktyviausius piliečius).

Prof. Dr. Rimantas Dapkus

64

Finansuojama
Europos Sąjungos

65

PILIEČIŲ DALYVAVIMO RENGIANŲ IR PRIIMAMŲ SPRENDIMŲ VIETOS SAVIVALDOS LYGMENIU KONCEPCIJA

Prof. Dr. Rimantas
Dapkus

Piliečių įsitraukimo į sprendimų priėmimą koncepcija remiasi šešiais principais:

1. Kokybė (siekiama aukštesnės kokybės).
2. Pasirinkimas (kuomet įmanomas).
3. Standartai (konkretūs standartai leidžiantys numanyti ko galima tikėtis ir kaip elgtis kuomet tų standartų nesilaikoma).
4. Vertybės (akcentuojama pati vertė, kuri sukuriama už mokesčių mokėtojų pinigus).
5. Atskaitomybė (ir individų, ir organizacijos).
6. Skaidrumas (numatytos taisyklės, procedūros, schemos ir skundų galimybė).

Prof. Dr. Rimantas Dapkus

66

Finansuojama
Europos Sąjungos

Концепция участия граждан в принятии решений основана на шести принципах:

- Качество (для более высокого качества).
- Выбор (где это возможно).
- Стандарты (конкретные стандарты, которые предлагают, чего ожидать и как действовать, когда эти стандарты не соблюдаются).
- Ценности (акцент делается на самой стоимости, которая создается на деньги налогоплательщиков).
- Ответственность (как перед отдельными лицами, так и перед организациями).
- Прозрачность (правила, процедуры, схемы и возможность подачи жалоб).

Prof. Dr. Rimantas Dapkus

67

Abipusis sutarimas dėl paslaugų teikimo 9 principų:

1. Nustatyti paslaugos standartus.
2. Būti atviriems ir teikti kuo išsamesnę informaciją.
3. Konsultuoti ir įtraukti.
4. Skatinti prieinamumą ir pasirinkimo galimybę.
5. Su visais elgtis teisingai ir nediskriminuojančiai.
6. Koreguoti reikalus, kuomet kas nors vyksta ne taip, kaip turėtų.
7. Efektyviai naudoti išteklius.
8. Skatinti inovacijas ir tobulinti.
9. Veikti išvien su kitais teikėjais.

Prof. Dr. Rimantas Dapkus

68

Finansuojama
Europos Sąjungos

Взаимное соглашение об оказании услуг 9 принципов:

- Установите стандарты обслуживания.
- Будьте открыты и предоставьте как можно больше информации.
- Посоветуйте и вовлеките.
- Поощряйте доступность и выбор.
- Относитесь ко всем справедливо и без дискриминации.
- Корректируйте ситуацию, когда что-то идет не так, как должно.
- Эффективно используйте ресурсы.
- Поощряйте инновации и улучшения.
- Сотрудничайте с другими провайдерами.

Prof. Dr. Rimantas Dapkus

69

Pagrindiniai elementai:

1. Standartai – kokios kokybės ir paslaugų lygmens gali tikėtis vartotojas.
2. Informacija – labai aiški informacija apie tai, kokie yra atsakingi pareigūnai, kur ir kada galima gauti atitinkamas paslaugas, kokios yra tam tikrų procedūrų ir dalyvavimo taisyklės.
3. Kompensacijos – kaip pateikti skundą ir kokios kompensacijos galima tikėtis tuo atveju, kai paslaugos teikėjas neužtikrina tų standartų bei kokybės, kurią jis deklaravo, ar neištesėjo piliečiams duotų pažadų.

Prof. Dr. Rimantas Dapkus

70

Finansuojama
Europos Sąjungos

Ключевые элементы:

1. Стандарты – на какое качество и уровень обслуживания может рассчитывать потребитель.
2. Информация означает очень четкую информацию о том, за кого отвечают должностные лица, где и когда можно получить соответствующие услуги, каковы конкретные процедуры и правила участия.
3. Компенсация – как подать жалобу и на какую компенсацию можно рассчитывать, если поставщик услуг не гарантирует заявленные им стандарты и качество или не сдержал своих обещаний гражданам.

Prof. Dr. Rimantas Dapkus

71

Viešosios paslaugos ir įsitraukimo galimybės turi būti:

- **Viešinamos.** Informacija apie paslaugas ir įsitraukimo į sprendimų priėmimą galimybės turi būti nauja ir aktuali, naudinga ir aiškiai suprantama. Piliečių poreikiams atspindėti gali būti naudojama daugybė komunikacijos būdų.
- **Teikiamos kompetentingai.** Paslaugos turi būti planuojamos ir pateikiamos taip, kaip versle, kas įgalins piliečius priimti sprendimus vadovaujantis žinojimu.
- **Prieinamos.** Įsitraukimas į sprendimų priėmimą ir teikiamos paslaugos turi būti su minimaliu barjerų skaičiumi tarp paslaugos poreikio ir pateikimo, o esant reikalui su pasiryžimu įveikti visas kliūtis.
- **Patikimos.** Įsitraukimo galimybės ir teikiamos paslaugos turi būti pastovios, nuspėjamos ir vertos pasitikėjimo.
- **Suprantamos.** Įsitraukimo galimybės ir teikiamos paslaugos turi būti tokios, kad būtų užtikrinta pagarba piliečiams ir nešališkos.
- **Paprastos ir lanksčios.** Teikiamos paslaugos turi būti kiek galima personalizuotos ir atitinkančios asmeninius vartotojo poreikius bei norus, o įsitraukimo galimybės – suprantamos ir patrauklios kuo platesniam piliečių ratui.

Prof. Dr. Rimantas Dapkus

72

Finansuojama
Europos Sąjungos

Государственные услуги и возможности для участия должны быть:

- **Общественный.** Информация об услугах и возможностях участия в принятии решений должна быть новой и актуальной, полезной и понятной. Многие средства коммуникации могут быть использованы для отражения потребностей граждан.
- **Предоставлено грамотно.** Услуги должны планироваться и предоставляться так же, как и в бизнесе, что позволит гражданам принимать обоснованные решения.
- **Доступный.** Участие в принятии решений и предоставлении услуг должно иметь минимальное количество барьеров между необходимостью и предоставлением услуги и, при необходимости, решимость преодолеть любые препятствия.
- **Надежный.** Возможности взаимодействия и предоставляемые услуги должны быть последовательными, предсказуемыми и заслуживающими доверия.
- **Понятно.** Возможности участия и предоставляемые услуги должны обеспечивать уважение к гражданам и беспристрастность.
- **Простой и гибкий.** Предоставляемые услуги должны быть максимально персонализированы и отвечать личным потребностям и желаниям пользователя, а возможности участия должны быть понятны и привлекательны для максимально широкого круга граждан.

Prof. Dr. Rimantas Dapkus

73

Piliečių dalyvavimo rengiant ir priimant sprendimus vietos savivaldos lygmeniu koncepcija – tai dokumentas, kuriame yra įtvirtinti principai, vertybės, įsipareigojimai bei bendravimo ir bendradarbiavimo būdai, susiję su Pagėgių savivaldybės gyventojų gerovės kūrimu piliečiams aktyviai dalyvaujant sprendimų priėmimo procese bei savivaldybės administracijai ir pavaldžioms įstaigoms teikiant kokybiškas administracines bei viešąsias paslaugas.

Prof. Dr. Rimantas Dapkus

74

Finansuojama
Europos Sąjungos

Концепция участия граждан в подготовке и принятии решений на уровне местного самоуправления – это документ, закрепляющий принципы, ценности, обязанности и способы общения и сотрудничества, связанные с благополучием Пагегского самоуправления, путем активного участия в принятии решений. ведение процесса и предоставление качественных административных и государственных услуг.

Prof. Dr. Rimantas Dapkus

75

Dalyviai:

Pagėgių savivaldybės taryba, administracija ir pavaldžios įstaigos, bei bendruomenės, verslininkai, ūkininkai ir kiti aktyvūs, pilietiškai ir šiame krašte interesų turintys asmenys, siekiantys geresnės gyvenimo kokybės ir perspektyvos ateities kartoms.

Prof. Dr. Rimantas Dapkus

76

Finansuojama
Europos Sąjungos

Участники:

Совет Пагегяйского самоуправления, администрация и подведомственные учреждения, а также общины, предприниматели, фермеры и другие активные, гражданские и заинтересованные в стране люди, стремящиеся к лучшему качеству жизни и перспективам для будущих поколений.

Prof. Dr. Rimantas Dapkus

77

Principai ir vertybės, kuriais bus vadovaujama bendroje veikloje:

- **PILIETIŠKUMAS** – prisiimame teises ir pareigas rūpintis Pagėgių krašto ateitimi ir visuomenės gerove, racionaliai naudotis Lietuvos ištekliais ir bendros veiklos bendruomenėje ir/ar organizacijoje teikiamomis galimybėmis, būti patriotiškais ir atsakingais, iniciatyviais ir aktyviais, humaniškais ir etiškais.
- **BENDRA-KŪRA** – siekiame, kad individuali ir bendra veikla būtų skaidri, išmintinga ir inovatyvi gerinant kiekvieno Pagėgių krašto gyventojų gyvenimo kokybę, racionaliai panaudojant išteklius ir užtikrinant darnų vystymąsi.
- **LYDERYSTĖ** – įtraukiame skirtingų interesų Pagėgių savivaldybės gyventojus, bendruomenes, verslo, nevyriausybinės ir kitas organizacijas, priimdami ir įgyvendindami sprendimus, kurdami produktus ir teikdami paslaugas.

Prof. Dr. Rimantas Dapkus

78

Finansuojama
Europos Sąjungos

Принципы и ценности, которых следует придерживаться в совместной деятельности:

- **Гражданство** – мы принимаем на себя права и обязанности заботиться о будущем Пажегского края и благополучии общества, рационально использовать литовские ресурсы и возможности, предоставляемые совместной деятельностью в обществе и/или организации, быть патриотичными и ответственными, инициативными и активными, гуманными и этичными.
- **Совместное творчество** - мы стремимся к тому, чтобы индивидуальная и совместная деятельность была прозрачной, разумной и инновационной в улучшении качества жизни каждого жителя Пажегайского района, рациональном использовании ресурсов и обеспечении устойчивого развития.
- **Лидерство** - мы привлекаем жителей, общины, бизнес, неправительственные и другие организации Пажегского края с различными интересами к принятию и реализации решений, разработке продуктов и предоставлению услуг.

Prof. Dr. Rimantas Dapkus

79

Bendrieji įsipareigojimai (I)

- VEIKDAMI KARTU Puoselėjame bendruomenės ir asmens gerovę, užtikriname pagarbą žmogui.
- Gerbiame asmens privatumą ir užtikriname asmens duomenų apsaugą.
- Atsakingai sprendžiame socialines, ekonomines, dvasines ir kitas problemas Pagėgių savivaldybės teritorijoje.
- Puoselėjame visų asmenų lygias galimybes ir nediskriminuojame jų dėl rasės, tautybės, religijos, socialinės padėties, amžiaus, lyties, išsilavinimo, išvaizdos ar kt.
- Saugome bendrą Lietuvos ir Pagėgių krašto turtą, gerbiame ir prižiūrime materialųjį ir nematerialųjį istorijos ir kultūros paveldą bei žmonių papročius ir tradicijas, tikėjimą ir šeimos vertybes, puoselėjame tvarkingą aplinką ir gamtą.
 - Aktyviai siekiame glaudžiau bendradarbiauti su skirtingų interesų gyventojais, bendruomenėmis ir organizacijomis.

Prof. Dr. Rimantas Dapkus

8

Finansuojama
Europos Sąjungos

Общие обязательства (I)

- РАБОТАЕМ ВМЕСТЕ
- Мы заботимся о благополучии общества и личности и обеспечиваем уважение к личности.
- Мы уважаем неприкосновенность частной жизни и обеспечиваем защиту персональных данных.
- Мы ответственно решаем социальные, экономические, духовные и другие проблемы на территории Пагеггского края.
- Мы продвигаем равные возможности для всех людей и не допускаем их дискриминации по признаку расы, национальности, религии, социального положения, возраста, пола, образования, внешности и т. д.
- Мы защищаем общее достоинство Литвы и Пагеггского края, уважаем и бережно относимся к материальному и нематериальному наследию истории и культуры, а также к обычаям и традициям людей, вере и семейным ценностям, способствуем упорядочению окружающей среды и природы.
- Мы активно стремимся к более тесному сотрудничеству с жителями, сообществами и организациями с различными интересами.

Prof. Dr. Rimantas Dapkus

81

Bendrieji įsipareigojimai (II)

- Užtikriname, kad informacija apie Pagėgių savivaldybėje nagrinėjamus klausimus ir rengiamus sprendimus bei teikiamas paslaugas, svarbias veiklas ir iniciatyvas pasiektų visus gyventojus ir svečius.
- Esame nepakantūs bet kokioms korupcijos ir perteklinėms biurokratijos apraiškoms bei remiame jų prevenciją ir skaidrų bei pagarbų bendradarbiavimą.
- Aktyviai dalyvaujame edukaciniuose, kultūros, sporto, sveikatingumo ir kituose renginiuose, padedame juos organizuoti bei skatiname visuomeninių organizacijų veiklą ir bendradarbiavimą.
- Daug dėmesio ir laiko skiriame šeimai, tinkamam vaikų ugdymui, savivaldybės švietimo sistemos tobulinimui, mokymosi visą gyvenimą skatinimui.
- Prisidedame prie verslo aplinkos gerinimo, žmonių kūrybingumo ir inovatyvumo, iniciatyvumo ir verslumo skatinimo, o taip pat prie politinio raštingumo didinimo ir pilietinio įsitraukimo skatinimo.

Prof. Dr. Rimantas Dapkus

82

Finansuojama
Europos Sąjungos

Общие обязательства (II)

- Мы заботимся о том, чтобы информация о рассмотренных в Пагегском самоуправлении вопросах и о предлагаемых решениях и услугах, о достигнутых важных мероприятиях и инициативах доходила до всех жителей и гостей.
- Мы нетерпимы к любым проявлениям коррупции и излишней бюрократии и выступаем за их предотвращение и прозрачное и уважительное сотрудничество.
- Мы активно участвуем в образовательных, культурных, спортивных, оздоровительных и других мероприятиях, помогаем в их организации и содействуем деятельности и сотрудничеству общественных организаций.
- Мы уделяем много внимания и времени семье, правильному воспитанию детей, совершенствованию муниципальной системы образования, популяризации обучения на протяжении всей жизни.
- Мы способствуем улучшению бизнес-среды, развитию творчества и инноваций, инициативы и предприимчивости людей, а также повышению политической грамотности и гражданской активности.

Prof. Dr. Rimantas Dapkus

83

Kviečiame visus Pagėgių savivaldybės gyventojus, verslo, bendruomenių, nevyriausybinių ir kitų organizacijų, savivaldybės administracijos atstovus vadovautis koncepcijoje aptartais veikimo principais ir aktyviai dalyvauti rengiant ir priimant sprendimus vietos savivaldos lygmeniu, sutariant dėl abipusio bendradarbiavimo ir elgesio principų, bendrų iniciatyvų ir veikimo galimybių, veiklos tobulinimo, aktualių klausimų ir problemų sprendimo.

Prof. Dr. Rimantas Dapkus

84

Finansuojama
Europos Sąjungos

Приглашаем всех жителей Пагегского края, представителей бизнеса, общин, неправительственных и других организаций, администрации самоуправления следовать описанным в концепции принципам работы и активно участвовать в подготовке и принятии решений на уровне самоуправления, договариваясь о взаимном сотрудничестве. и поведение, совместные инициативы и оперативные возможности, актуальные вопросы и решение проблем.

Prof. Dr. Rimantas Dapkus

85

86

KLAUSIMAI IR PASIŪLYMAI

Prof. Dr. Rimantas
Dapkus

Finansuojama
Europos Sąjungos

Dėkoju už dėmesį!

Rimantas.Dapkus@gmail.com

Prof. Dr. Rimantas Dapkus

87

Finansuojama
Europos Sąjungos

APKLAUSA

Dėl Piliiečių dalyvavimo galimybių vietos savivaldoje

Yra atliekamas tyrimas, kuriuo siekiama nustatyti piliečių dalyvavimo rengiant ir priimant sprendimus vietos savivaldos lygmeniu galimybes ir norus. Todėl yra labai svarbi Jūsų nuomonė. Jūsų atsakymai padės objektyviai įvertinti piliečių dalyvavimo galimybes Pagėgių savivaldybėje rengiant ir priimant sprendimus bei teikiant Jums viešąsias paslaugas.

Anketoje nėra teisingų ar neteisingų atsakymų. Duomenys bus pateikiami tik apibendrintai. Šios anketos rezultatai viešai nebus publikuojami. Perskaitę klausimą pasirinkite Jūsų manymu tinkamiausią atsakymą ir jį pažymėkite (X).

Apklausos klausimynas

1. Jūsų lytis?

Moteris

Vyras

2. Koks yra jūsų amžius?

18-29 metai

30-39 metai

40-49 metai

50-59 metai

60 metų ir daugiau

3. Koks yra Jūsų išsilavinimas?

Vidurinis

Profesinis

Aukštesnysis

Aukštasis neuniversitetinis

Aukštasis universitetinis

Kita (įrašykite)

Finansuojama
Europos Sąjungos

4. Jūsų nuomone, ar piliečiams dalyvauti savivaldoje yra svarbu?

Ypatingai svarbu

Svarbu

Nei svarbu, nei nesvarbu

Nesvarbu

Visiškai nesvarbu

Nežinau, sunku pasakyti

5. Kaip manote, ar piliečių dalyvavimas savivaldoje gali reikšmingai lemti priimamus sprendimus?

Taip, gali reikšmingai lemti savivaldybės tarybos priimamus sprendimus

Taip, tačiau gali lemti tik nereikšmingus savivaldybės tarybos priimamus sprendimus

Ne, negali reikšmingai lemti savivaldybės tarybos priimamų sprendimų

Nežinau, sunku pasakyti

6. Nurodykite, kokiū būdu per pastaruosius 5 metus dalyvavote Pagėgių savivaldybės tarybos sprendimų priėmimo procese (galimi keli atsakymų variantai):

Dalyvavau rinkimuose

Dalyvavau vietos gyventojų apklausoje (-se)

Dalyvavau vietos gyventojų susirinkime (-uose)

Pasirašiau peticiją

Pateikiau skundą

Kreipiausi su prašymu

Dalyvavau savivaldos svarstymuose

Dalyvavau savivaldybės tarybos posėdžiuose

Buvau/esu seniūnaitis/kandidatavau į seniūnaičio pareigas

Nedalyvavau jokiais būdais

Negaliu atsakyti

Kita (įrašykite)

7. Jūsų nuomone, kurie piliečių dalyvavimo būdai yra patys patraukliausi savivaldybės gyventojams (pažymėkite tris):

Dalyvauti rinkimuose

Finansuojama
Europos Sąjungos

- Dalyvauti vietos gyventojų apklausoje (-se)
- Dalyvauti vietos gyventojų susirinkime (-uose)
- Pasirašyti peticijas
- Pateikti skundus
- Kreiptis su prašymais
- Dalyvauti savivaldos svarstymuose
- Dalyvauti savivaldybės tarybos posėdžiuose
- Kita (įrašykite)
- Negaliu atsakyti

8. Kodėl taip (kaip pažymėjote 7 klausime) manote (įrašykite)

.....

9. Kurie, Jūsų nuomone, piliečių dalyvavimo savivaldoje būdai savivaldybės gyventojams yra mažiausiai patrauklūs (pažymėkite tris)?

- Balsuoti rinkimuose
- Dalyvauti vietos gyventojų apklausoje (-se)
- Dalyvauti vietos gyventojų susirinkime (-uose)
- Pasirašyti peticijas
- Pateikti skundus
- Kreiptis su prašymu
- Dalyvauti savivaldos svarstymuose
- Dalyvauti savivaldybės tarybos posėdžiuose
- Negaliu atsakyti
- Kita (įrašykite)

10. Kodėl taip (kaip pažymėjote 9 klausime) manote (įrašykite)

.....

11. Jeigu esate dalyvavę sprendimų priėmimo procese, ar savivaldybės atstovai atkreipė dėmesį į Jūsų išsakytą nuomonę?

- Taip, į mano nuomonę buvo įsiklausyta
- Ne, į mano nuomonę įsiklausyta nebuvo

Finansuojama
Europos Sąjungos

Nežinau, negaliu vertinti

Finansuojama
Europos Sąjungos

12. Kaip manote, ar Pagėgių savivaldybės gyventojams pakanka informacijos apie jų galimybes dalyvauti savivaldoje?

Taip, visiškai pakanka

Iš dalies pakanka

Visiškai nepakanka

Nežinau, sunku pasakyti

13. Iš kur sužinote apie galimybę įsitraukti į jūsų savivaldybės sprendimų priėmimo procesus? (pažymėkite visus, Jūsų nuomone, tinkančius atsakymus)

Iš vietinės spaudos

Iš savivaldybės internetinės svetainės

Iš socialinių tinklų („Facebook“ ir kt.)

Iš viešų skelbimų lentose

Tiesiogiai bendraujant su savivaldybių atstovais

Iš kaimynų

Apie tai nieko nežinau

Kita (įrašykite)

14. Kaip manote, ar gyventojų amžius daro įtaką jų dalyvavimui savivaldoje?

Taip, jaunesni noriau dalyvauja savivaldoje

Taip, vyresni noriau dalyvauja savivaldoje

Ne, amžius jokios įtakos neturi

Nežinau, sunku pasakyti

15. Kurie veiksniai turi daugiausiai įtakos tam, ar gyventojai dalyvauja savivaldoje?

(pažymėkite iki trijų atsakymų)

Amžius

Gyvenamoji vieta

Išsilavinimas

Politinės pažiūros

Supanti aplinka

Finansuojama
Europos Sąjungos

Draugai, šeima

Domėjimasis politika

Televizija

Kita – įrašyti

16. Kodėl dalyvavimas yra naudingas patiems piliečiams? (Galima žymėti kelis variantus).

- Dalyvavimas turi įtakos priimamiems sprendimus;
- Tarp piliečių ir valdžios užsimezga bendravimas, didėja pasitikėjimas vietos valdžios institucijomis;
- Piliečiai įgyja galimybę gauti kokybiškesnes paslaugas, kurios suteikiamos savivaldos institucijų;
- Suteikia galimybę geriau suvokti ir įvertinti vietos valdžios galią.

17. Kodėl piliečių dalyvavimas yra naudingas vietos savivaldos atstovams? (Galima žymėti kelis variantus).

- Vietos valdžia gali priimti tikslesnius sprendimus, žinant piliečių interesus;
- Stiprina pasitikėjimą vietos valdžia;
- Gaunama papildoma informacija apie piliečių poreikius;
- Mažinamas abiejų pusių konfliktiškumas;
- Piliečiai tampa valdžios vykdomų sprendimų dalimi.

18. Kokios priežastys turi įtakos piliečių dalyvavimo galimybėms vietos savivaldoje?

- Abejingumas politiniams procesams;
- Motyvacijos trūkumas;
- Laiko trūkumas;
- Nepasitikėjimas vietos valdžia ir jų vykdoma veikla;
- Piliečiai nežino kokiais būdais galima dalyvauti;
- Piliečiai nesuvokia, kodėl svarbus jų dalyvavimas;
- Piliečiai mano, kad į jų nuomonę, nebus atsižvelgta;
- Vietos valdžia nesuteikia galimybių reikšti nuomonę;
- Kita

19. Kaip manote, kas padėtų skatinti piliečių aktyvų dalyvavimą vietos savivaldoje?

Finansuojama
Europos Sąjungos

- Gyventojų informavimas apie dalyvavimo įtaką sprendimų priėmimo procese;
- Motyvaciniai seminarai;
- Savivaldos veiklos ataskaitų viešas prieinamumas;
- Susitikimai su Meru, Tarybos nariais ir Administracijos vadovais bei specialistais aptariant pagrindines gyventojų problemas, kurias galima spręsti vietos lygmenyje.

20. Kokiais būdais būtų galima skatinti piliečių dalyvavimą Pagėgių savivaldybėje?

(galimi keli variantai)

Rengiant daugiau vietos savivaldos atstovų susitikimų su piliečiais

Organizuojant gyventojų forumus

Rengiant įvairias vietos gyventojų apklausas

Kita (įrašykite)

Skatinti dalyvavimo nereikia

21. Kaip vertinate Pagėgių savivaldybės administracijos kartu su partneriais Sovetsko savivaldybės administracija įgyvendinamo projekto „Elektroninė demokratija – sąlyga efektyviam Pagėgių ir Sovetsko vietos valdžios institucijų ir piliečių dialogui“ metu įdiegtas technines priemones ir organizacines pastangas, skirtas tarybos posėdžiams stebėti ir piliečiams dalyvauti sprendimų priėmimo procese?

Vertinu labai palankiai

Vertinu teigiamai

Vertinu nei teigiamai, nei neigiamai

Vertinu neigiamai

Vertinu labai neigiamai

Neturiu nuomonės

22. Kodėl taip (kaip pažymėjote 17 klausime) manote (įrašykite)

.....

23. Jūsų rekomendacijos ir pageidavimai, kas Jūsų nuomone galėtų padėti piliečiams dalyvauti rengiant ir priimant sprendimus vietos savivaldoje (įrašykite):

.....

Dėkojame už Jūsų atsakymus
Prof. Dr. Rimantas Dapkus

Finansuojama
Europos Sąjungos

Klausimai aptarimui Fokus grupėje:

Šio tyrimo tikslas – nustatyti ekspertų požiūrį į piliečių dalyvavimo galimybes vietos savivaldoje.

1. Ar suteikiama gyventojams pakankamai informacijos apie Pagėgių savivaldybės administracijos įgyvendinamas priemones, skirtas piliečiams dalyvauti rengiant ir priimant sprendimus vietos savivaldoje?
2. Kokiomis priemonėmis skleidžiama informacija apie Pagėgių savivaldybės administracijos įgyvendinamas priemones, skirtas piliečiams dalyvauti rengiant ir priimant sprendimus vietos savivaldoje, Jūsų nuomone pasiektų daugumą gyventojų ir būtų jiems suprantama bei paskatinanti įsitraukti į sprendimų priėmimo procesą?
3. Jūsų nuomone, ar yra pakankamos Pagėgių savivaldybės administracijos įdiegtos techninės ir organizacinės priemonės, kad piliečiai galėtų patogiai ir aktyviai dalyvauti rengiant ir priimant sprendimus vietos savivaldoje?
4. Jūsų nuomone, ar yra pakankamai stengiamasi išsiaiškinti piliečių nuomonę bei atsižvelgiama į jų pageidavimus sprendžiant tam tikras problemas ar priimant sprendimus, kurie turės tiesioginės įtakos patiems gyventojams? Ar buvo kokie nors pokyčiai per paskutinius metus?
5. Ar Jūs ir Jūsų atstovaujami gyventojai teikia pasiūlymus / komentarus / skundus dėl Pagėgių savivaldybės tarybos priimamų sprendimų bei administracijos teikiamų viešųjų paslaugų? Jeigu taip, kokiais būdais dažniausiai tai atlieka? Kaip manote kokie būdai yra patogesni Jums ir gyventojams, kodėl taip manote? Ar svarbus anonimiškumo užtikrinimas (tokiu atveju negaunant asmeninio grįžtamojo ryšio)?
6. Kokius pasiūlymus savivaldybės veiklos gerinimui dažniausiai teikia gyventojai? Gal pastebėjote kokio amžiaus, vyrai ar moterys aktyviau reiškia savo nuomonę dėl vietos reikalų tvarkymo?
7. Kokios priežastys turi įtakos piliečių pasyviai dalyvavimui vietos savivaldoje?
8. Kokiais būdais ir skatinimo priemonėmis būtų galima suaktyvinti piliečių dalyvavimą rengiant ir priimant sprendimus Pagėgių savivaldybėje?
9. Kokį matytumėte visuomenės švietimo ir dažnesnio gyventojų pakvietimo į savivaldybės rengiamus pasitarimus, forumus, edukacinius renginius vaidmenį, formuojant palankesnę nuomonę

**Finansuojama
Europos Sąjungos**

ir įgūdžius (tame tarpe ir naudotis naujai įdiegtomis informacinių technologijų priemonėmis

Finansuojama
Europos Sąjungos

nuotoliniam prisijungimui prie Tarybos posėdžių salės), kad piliečiai aktyviau dalyvautų rengiant ir priimant sprendimus Pagėgių savivaldybėje?

10. Kaip vertinate žiniasklaidos ir socialinių tinklų vaidmenį informuojant ir formuojant gyventojų nuomonę dėl piliečių įsitraukimo į vietos klausimų nagrinėjimą bei dalyvavimo rengiant ir priimant sprendimus Pagėgių savivaldybėje?

11. Gal kokios nors skatinimo priemonės (premijos, padėkos, paminėjimas iškilmių proga, kt.) paskatintų piliečius aktyviau dalyvauti rengiant ir priimant sprendimus Pagėgių savivaldybėje?